

اَازمان مِله بَهره‌وَری اِیران
NATIONAL PRODUCTIVITY ORGANIZATION OF I.R.IRAN

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

ویرایش سوم

مرداد - ۱۴۰۳

PX-PD-PI109-101-03

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هدف کلّی و اولویت اصلی برنامه هفتم با رعایت سیاست های کلّی
مصوب، پیشرفت اقتصادی توأم با عدالت بانرخ رشد اقتصادی
متوسط ۸ درصد در طول برنامه تعیین می شود، با تاکید بر افزایش
بهره وری کل عوامل تولید (منابع انسانی، سرمایه، فناوری و مدیریت).
بند اول سیاست های کلّی برنامه پنج ساله هفتم توسعه کشور

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

فهرست مطالب

۲	مقدمه
۲	۱- هدف
۲	۲- دامنه شمول
۲	۳- تعاریف و اصطلاحات
۴	۴- رویکرد کلی سنجش و ارزیابی
۵	۵- شیوه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی
۵	۵-۱- محوره‌های ارزیابی شرکت‌های دولتی
۷	۵-۱-۱- ناحیه اول: اثربخشی
۸	۵-۱-۲- ناحیه دوم: ارزیابی کارایی
۱۰	۵-۱-۳- ناحیه سوم: توانمندسازهای کمی
۱۳	۵-۱-۴- ناحیه چهارم: توانمندسازهای کیفی
۱۷	۵-۲- شیوه ارزیابی و امتیازدهی شرکت‌های دولتی
۲۰	۵-۳- تعیین سقف امتیاز برای هر ناحیه
۲۰	۵-۳-۱- امتیاز میزان همکاری موثر شرکت در ارائه اطلاعات
۲۰	۵-۴- فرآیند اعتراض به نتایج
۲۱	۵-۵- تعیین امتیاز نهایی بهره‌وری شرکت‌های دولتی
۲۱	۵-۶- فرآیند انتشار نتایج
۲۲	۵-۷- فرآیند اجرایی سنجش عملکرد شرکت‌های دولتی
۲۳	۵-۸- نقش‌ها و مسئولیت‌ها
۲۴	پیوست‌ها
۲۵	پیوست الف - شناسنامه نماگرهای اثربخشی
۲۶	پیوست ب - روش‌شناسی ارزیابی کارایی شرکت‌های دولتی
۳۸	پیوست ج - گروه‌بندی شرکت‌های دولتی
۵۰	پیوست د - راهنمای تعیین نماگرهای عملکرد شرکت‌های دولتی مبتنی بر مدل عملکرد دولت

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

مقدمه

در بسیاری از کشورها، شرکت‌های دولتی یکی از پیشران‌های توسعه‌ی اقتصاد ملی به حساب می‌آیند. این نهادهای اقتصادی با توجه به ماهیت و ساختار حقوقی خود به‌عنوان بازوی دولت، برای پیگیری برخی اهداف عمومی و توسعه‌ای که در محیط تجاری و رقابتی به صورت کاراتری (نسبت به سازمان‌های عمومی غیرشرکتی) قابل ارائه هستند، فعالیت می‌کنند. شرکت‌های دولتی به صورت مستقیم از طریق تولید و عرضه‌ی کالا و خدمات و غیرمستقیم از طریق فراهم‌نمودن زیرساخت‌های سخت و نرم برای فعالیت اقتصادی بخش خصوصی، سهم مهمی در اقتصاد ملی ایفا می‌کنند. با این حال، پایین بودن کارایی و اثربخشی و به‌صورت کلی بهره‌وری این شرکت‌ها در مقایسه با بخش خصوصی، یکی از دغدغه‌های همیشگی در کشور بوده است.

موضوع ارزیابی و بهبود عملکرد و به دنبال آن ارتقای بهره‌وری شرکت‌های دولتی همواره مورد تأکید بوده است؛ این موضوع در «آیین‌نامه انتظام‌بخشی شرکت‌های دولتی» تصویب‌نامه شماره ۷۲۰۴۶ هیئت وزیران مورخ ۱۴۰۳/۰۵/۰۷ بااستناد به جزء (۲) بند (چ) تبصره (۳) قانون بودجه ۱۴۰۳ کل کشور نیز مورد تأکید قرار گرفته است. مبتنی بر تکالیف مندرج در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور و بااستناد به اسناد فوق‌الذکر، کارگروه بهره‌وری شرکت‌های دولتی با تدوین این شیوه‌نامه تلاش دارد سنجش و ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت را در قالب یک نظام یکپارچه و استاندارد، پیگیری کرده و در نهایت به نیاز دولت برای شفاف‌سازی و پاسخگویی در قبال عملکرد شرکت‌های فوق‌الذکر، پاسخ دهد.

۱- هدف

این شیوه‌نامه با هدف انجام تکلیف محوله به کارگروه بهره‌وری شرکت‌های دولتی برای تدوین و ابلاغ شیوه‌نامه ارزیابی شرکت‌های مشمول، مطابق با ماده (۴۵) آیین‌نامه انتظام‌بخشی، شفاف‌سازی و ضابطه‌مندی درآمدها و هزینه‌های شرکت‌های دولتی (شماره ۷۲۰۴۶ مورخ ۱۴۰۳/۰۵/۰۷) در قالب یک نظام یکپارچه و استاندارد تنظیم شده است.

۲- دامنه شمول

دامنه شمول این شیوه‌نامه تمامی شرکت‌های دولتی مشمول اصلاحیه آیین‌نامه انتظام‌بخشی، شفاف‌سازی و ضابطه‌مندی درآمدها و هزینه‌های شرکت‌های دولتی سال ۱۴۰۲ تصویب‌نامه شماره ۷۲۰۴۶ مورخ ۱۴۰۳/۰۵/۰۷ است.

۳- تعاریف و اصطلاحات

- **شرکت دولتی:** شرکت‌های موضوع ماده (۴) قانون مدیریت خدمات کشوری و ماده (۴) قانون محاسبات عمومی کشور.
- **شرکت اصلی:** شرکتی که بیش از پنجاه درصد (۵۰٪) سهام آن مستقیماً متعلق به دولت باشد.
- **شرکت مادر تخصصی:** شرکت اصلی که دارای یک یا چند شرکت فرعی باشد.
- **شرکت فرعی یا تابعه:** شرکتی که بیش از پنجاه درصد (۵۰) از سهام یا سرمایه آن متعلق به یک مؤسسه دولتی یا شرکت دولتی باشد.

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

- **سازمان‌های توسعه‌ای:** شرکت‌های موضوع پیوست تصویب‌نامه شماره ۱۵۸۸۸۷/ت/۶۱۷۲۲ هـ مورخ ۱۴۰۲/۰۹/۰۴.
- **کارایی^۱:** به معنای میزان استفاده موثر از نهاده‌ها و منابع برای تولید ستانده بیشتر است.
- **اثربخشی^۲:** میزان برآورده کردن نیازها، اهداف و پیامدهای مورد انتظار از طریق خلق ارزش است.
- **نماگر:** سنج‌های است که با هدف نشان دادن وضعیت یا حالت یک سیستم به کار می‌رود.
- **نهاده:** شامل دارایی‌های ثابت مشهود، دارایی‌های نامشهود، منابع انسانی و مصارف واسطه‌ای (مواد و کالاهای مصرفی، انرژی و خدمات) مورد استفاده جهت تولید محصول، ارائه خدمت و یا به صورت کلی ارائه ستانده می‌باشد.
- **ستانده/خروجی:** ارقام ملموس یا ناملموسی هستند که یک سازمان، پروژه و یا فرآیند تولید می‌کند. ویژگی مهم این ارقام «قابلیت تحویل» است. به بیان ساده‌تر، آنچه به صورت مستقیم و در انتهای فرآیند ارائه خدمت، قابل تحویل است را خروجی یا ستانده می‌نامند. همچنین کالا و خدمات تولیدشده برای خود مصرفی (مانند ایجاد دارایی ثابت جدید) نیز جزء ستانده شرکت محسوب می‌شود.
- **پیامد:** نتایجی هستند که به طور معمول با تأخیر نسبت به خروجی حاصل می‌شوند. آن‌ها اثرات کوتاه‌مدت و یا میان‌مدت ستانده‌ها هستند و مقصود از عرضه ستانده را نشان می‌دهند. این نتایج، مؤلفه‌های کلیدی در محاسبه اثربخشی هستند.
- **بهره‌وری:** به معنای استفاده کارا و اثربخش از منابع و عوامل تولید (شامل سرمایه انسانی، سرمایه فیزیکی، سرمایه ناملموس، فناوری و کالا و خدمت واسطه‌ای) به منظور نیل به اهداف پیامدی مورد نظر است.
- **کمیته بهره‌وری دستگاه اجرایی:** این کمیته ائتلافی متشکل از مدیران ارشد، خبرگان و متخصصان دستگاه‌های اصلی (پیوست الف)، دستگاه‌های تابعه و استان‌ها است که مسئولیت ارتقای بهره‌وری حوزه مربوطه مطابق با اهداف قانون از طریق تدوین و نظارت بر استقرار چرخه بهره‌وری و اجرای برنامه ارتقای بهره‌وری مورد تأیید سازمان را برعهده دارد. این کمیته در سطح دستگاه‌های اصلی، دستگاه‌های تابعه و استان‌ها تشکیل می‌شود (موضوع «نظام‌نامه کمیته بهره‌وری دستگاه‌های اجرایی کشور» ابلاغ‌شده توسط سازمان ملی بهره‌وری ایران به شماره ۸۵۱۹۱ مورخ ۱۴۰۱/۱۰/۲۷).
- **کارگروه بهره‌وری:** کارگروهی متشکل از وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان برنامه و بودجه کشور و سازمان اداری و استخدامی کشور که وظیفه تأیید نماگرهای ارزیابی بهره‌وری پیشنهادی از سوی سازمان ملی بهره‌وری ایران، بررسی نتایج عملکرد و تعیین رتبه شرکت‌های مشمول و سقف پاداش مدیران عامل و اعضای هیئت مدیره/هیئت عامل و کارکنان شرکت‌های دولتی را برعهده دارند.
- **تبصره:** دبیرخانه کارگروه در سازمان ملی بهره‌وری ایران مستقر خواهد بود.
- **سازمان:** مقصود، سازمان ملی بهره‌وری ایران است.

¹ Efficiency
² Effectiveness

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

۴- رویکرد کلی سنجش و ارزیابی

به طور کلی شرکت‌های دولتی مانند هر سازمان دولتی یا خصوصی، مبتنی بر اهداف و مأموریت‌های کلان مشخصی ایجاد می‌شوند که در قالب اساسنامه یا قانون تأسیس یا موارد مشابه به صراحت معین شده است و براین اساس حوزه‌ی فعالیت شرکت نیز به شکلی روشن، مشخص شده است. انجام مأموریت‌های محوله به شرکت دولتی (به‌عنوان مثال برق‌رسانی به کسب‌وکارها و خانوارها، یا توسعه خوشه‌های صنعتی) و دست‌یابی به اهداف کلان معین‌شده، از طریق انجام مجموعه‌ای از فعالیت‌ها تولید و به عرضه‌ی مجموعه‌ای از ستانده‌ها (خدمت و کالا)، منتج می‌گردد.

نکته حائز اهمیت در مورد فعالیت شرکت‌های دولتی، لزوم توجه به ماهیت ترکیبی حاکمیتی- تجاری این نهادهای عمومی در فرآیند سنجش و ارزیابی عملکرد آنهاست. شرکت‌های دولتی از یک سو با توجه به مأموریت‌های قانونی محوله، دستگاه اجرایی به حساب می‌آیند و از سوی دیگر موجودیت‌هایی با ماهیت تجاری هستند که باید حداقل بتوانند هزینه تولید کالا و خدمات خود را با کسب درآمد حاصل از ارائه کالا و خدمات، تأمین نمایند و در مواردی نیز باید به سودآوری، در کنار اهداف مأموریتی خود توجه داشته باشند. شرکت دولتی (علاوه بر ساختار حقوقی شرکتی) به دلیل توجه به کسب درآمد برای جبران هزینه‌های خود، با یک مؤسسه‌ی دولتی/عمومی غیرشرکتی، متفاوت است. همچنین، شرکت‌های دولتی برخلاف شرکت‌های خصوصی که اهداف تجاری و نتایج مالی (به‌صورت عمده، حداکثرسازی سود) مهم‌ترین وجه عملکرد آنها است، می‌بایست به تحقق اهداف غیرتجاری برآمده از الزامات سیاستی و وظایف عمومی مصرح در قوانین و مصوبات رسمی نیز اهتمام داشته باشند. وجود الزامات و تعهدات غیرتجاری، مهم‌ترین وجه افتراق شرکت‌های دولتی با شرکت‌های خصوصی است، زیرا انجام این موارد در صورتی که هدف شرکت دولتی پیشینه‌کردن سود خود، از طریق انجام فعالیت‌های تجاری باشد، توسط شرکت انتخاب نمی‌شود. هدف از انجام این فعالیت‌های مرتبط با سیاست‌های بخش عمومی (به‌جای آن که سودآوری باشد)، خلق ارزش برای عموم جامعه یا گروه‌های خاصی از شهروندان است.

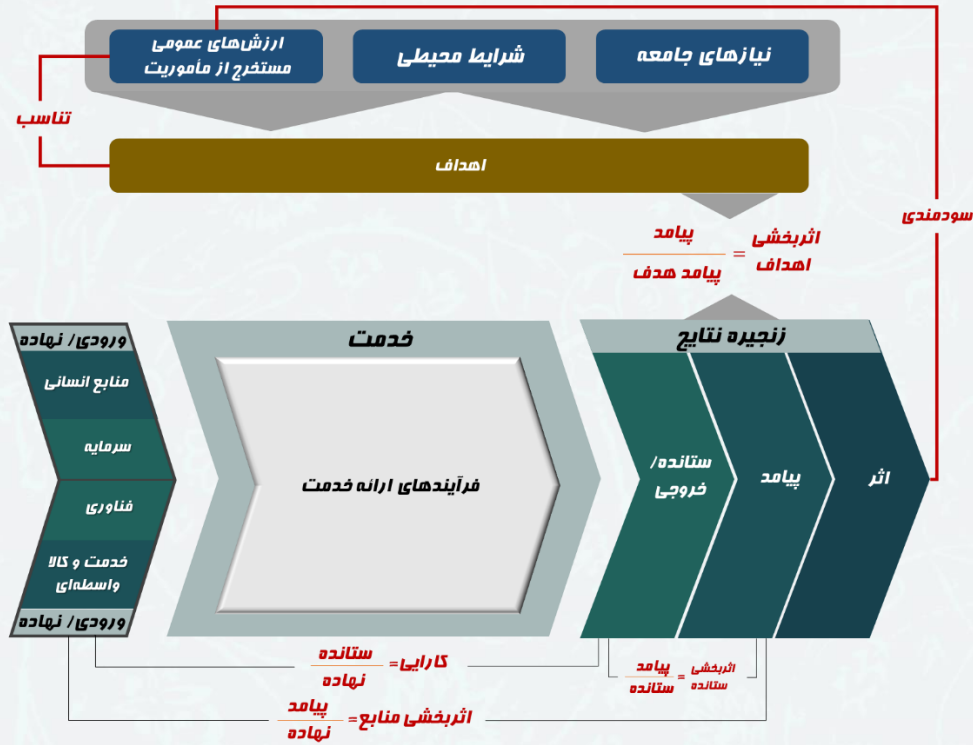
مأموریت و فلسفه وجودی شرکت‌های دولتی در نهایت خلق نوعی از ارزش‌های عمومی است. این ارزش‌های عمومی که در تناسب با مأموریت‌ها تبیین می‌شوند؛ به‌همین منظور، در خلق ارزش شرکت‌های دولتی، علاوه بر سه عنصر نهاد، فرآیند و ستانده، که در شرکت‌های خصوصی مورد استفاده است، عناصر زیر اضافه می‌شود.

- نیازهای اقتصادی-اجتماعی در جامعه که در نتیجه‌ی شرایط اجتماعی و اقتصادی کشور به‌وجود می‌آیند، مانند نیاز به ایجاد اشتغال در مناطق کمتر توسعه‌یافته، توسعه‌ی فناوری در یک بخش اقتصادی مشخص، ایجاد دسترسی به آب و برق و امکانات بهداشتی برای آحاد جامعه و ...
- تبدیل نیاز اقتصادی-اجتماعی جامعه و ارزش مورد انتظار عموم مردم، به هدف دولت و شرکت دولتی و تحقق این اهداف و رفع نیازها (خلق ارزش) براساس اولویت‌بندی صورت‌گرفته در قالب اهداف برنامه هفتم پیشرفت، اهداف برنامه‌های سالانه
- پیامدها و اثرات حاصل از کالا و خدمات عرضه‌شده.

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

۵- شیوه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

از میان ارزش‌های عمومی یادشده در بند پیشین، در حال حاضر تمرکز بر سنجش ارزش‌های محصول در قالب نماگرهای کارایی و اثربخشی شرکت‌های دولتی بوده و علی‌رغم اهمیت ارزش‌های فرآیند و ساختار از آن‌ها چشم‌پوشی شده است. در نتیجه مدل مفهومی عملکرد شرکت دولتی به صورتی که در شکل ۱ ترسیم شده، قابل تبیین است.

شکل ۱- مدل مفهومی عملکرد شرکت دولتی

یادآوری ۱: به منظور آشنایی بیشتر با مدل عملکرد شرکت‌های دولتی، به «راهنمای تعیین نماگرهای عملکرد شرکت‌های دولتی مبتنی بر مدل عملکرد دولت» در پیوست «د» این شیوه‌نامه مراجعه شود.

۵-۱- محوره‌های ارزیابی شرکت‌های دولتی

شرکت‌های دولتی در دو محور حاکمیتی-تجاری و نتایج-توانمندسازها مورد ارزیابی قرار می‌گیرند که در ادامه به تشریح هر یک از محورها پرداخته می‌شود.

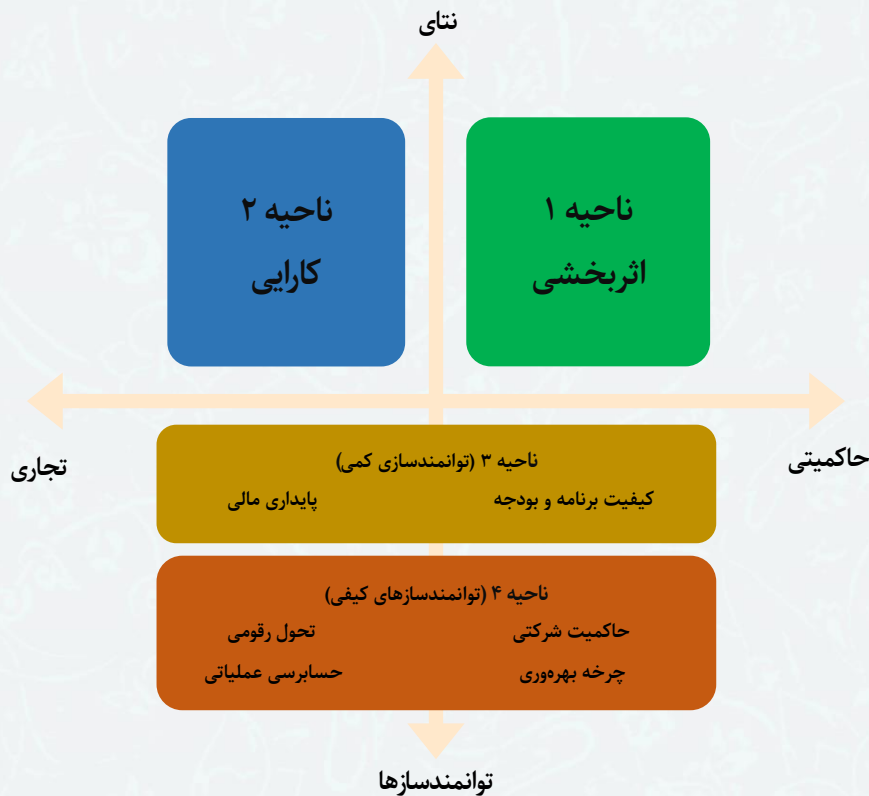
- **محور حاکمیتی-تجاری:** شرکت‌های دولتی به اعتبار ماهیت دوگانه‌ی خود از یک سو دارای ماهیت شرکتی هستند و بنابراین اساس فعالیت تولیدی یا خدماتی آن‌ها بر محور عملیات تجاری صورت می‌گیرد. در نتیجه، برخلاف سازمان‌های دولتی/عمومی، توجه به جنبه‌های مالی و تجاری فعالیت آن‌ها از اهمیت برخوردار است. از سوی دیگر برخلاف شرکت‌های خصوصی، این قبیل شرکت‌ها، به جای اهداف تجاری (که عمدتاً در حداکثرسازی سود متبلور می‌شود)، دارای اهداف و مأموریت‌های ناظر به منافع عمومی هستند^۳. بنابراین در

^۳ در مواردی که یکی از اهداف اصلی دولت از تملک یک شرکت دولتی تأمین مالی بودجه عمومی باشد، می‌توان نتیجه گرفت که حداکثر سودآوری پایدار دستاورد شرکت محسوب می‌شود و در نتیجه بعد اثربخشی عملاً اهمیت خود را از دست می‌دهد.

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

کنار جنبه‌های مالی، جنبه‌های حاکمیتی که ممکن است به درستی در نتایج مالی منعکس نشوند، باید در فرآیند ارزیابی مورد توجه قرار گیرند. در نتیجه هدف این شیوه‌نامه، ارزیابی همزمان عملکرد تجاری (در قالب کارایی) و عملکرد حاکمیتی (در قالب اثربخشی) شرکت‌های دولتی است.

▪ **محور نتایج-توانمندسازها:** در ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی توجه همزمان به ارزیابی توانمندسازها و شایستگی‌های سازمانی در کنار نتایج از اهمیت زیادی برخوردار است. ارزیابی نتایج اصولاً بر سنجش خروجی‌ها و پیامدهای حاصل از عملکرد شرکت (شامل نتایج تجاری و حاکمیتی-عمومی) متمرکز است. ارزیابی توانمندسازها، فرآیندمحور یا ساختارمحور بوده و در اغلب موارد بر ارزیابی وضعیت عوامل تقویت‌کننده درون‌سازمانی مؤثر بر بهبود بهره‌وری شرکت متمرکز است. توانمندسازهای سازمانی مورد ارزیابی در این شیوه‌نامه، شامل اقدامات، برنامه‌ها و سیستم‌های سازمانی مؤثر بر ارتقای بهره‌وری بنگاه است. بنابراین، مانند محور حاکمیتی-تجاری، ارزیابی شرکت‌های دولتی، در دو سوی محور نتایج توانمندسازها نیز انجام می‌گیرد.

شکل ۲- مدل مفهومی ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی

در نتیجه ارزیابی شرکت‌های دولتی، مطابق با شکل ۲ در چهار ناحیه که با دو محور یاد شده‌ی حاکمیتی-تجاری و نتایج-توانمندسازها از هم تفکیک می‌شوند، صورت خواهد گرفت.

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

شرکت‌های دولتی در محورهای فوق‌الذکر مورد ارزیابی قرار می‌گیرند که شرح آن‌ها در چهار ناحیه اثربخشی، کارایی، توانمندسازهای کمی و توانمندسازهای کیفی در ادامه آمده است.

یادآوری ۲: محاسبات مربوط به ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی پس از اخذ اطلاعات مورد نیاز از این شرکت‌ها توسط سازمان صورت گرفته و نیازی به انجام هیچ‌گونه محاسباتی توسط شرکت‌های مذکور نیست.

۵-۱-۱- ناحیه اول: اثربخشی

این ناحیه به منظور ارزیابی میزان خلق ارزش‌های عمومی یا اهداف حاکمیتی مورد انتظار از شرکت دولتی با استفاده از نماگرهای پیامدی سنجیده می‌شود. نماگرهای پیامدی مورد اشاره در دو نوع کلی نماگرهای سطح و رشد تعیین شده و با مقایسه عملکرد نسبت به اهداف مصوب امتیازدهی می‌شوند.

- نماگرهای پیامدی شرکت‌های اصلی و فرعی توسط سازمان تهیه و برای اخذ نظر به شرکت‌های مشمول ارسال خواهد شد.
- شرکت‌های اصلی/مادر تخصصی حداکثر تا دو هفته پس از ابلاغ شیوه‌نامه فرصت دارند، پیشنهادهای تکمیلی یا اصلاحی خود نسبت به نماگرهای یادشده را به تفکیک شرکت‌های اصلی و فرعی با ذکر دلایل توجیهی به سازمان اعلام کنند.
- شرکت‌های فرعی مکلفند در بازه زمانی مذکور پیشنهادات خود را به شرکت‌های اصلی اعلام کنند.
- درخصوص سازمان‌های توسعه‌ای علاوه بر نماگرهای اختصاصی اثربخشی در حوزه مأموریت شرکت، نماگرهای عمومی مرتبط با اثربخشی طرح‌های توسعه‌ای به تصویب کارگروه خواهد رسید.
- نماگرهای پیامدی پس از تأیید کارگروه بهره‌وری به شرکت‌های دولتی ابلاغ خواهد شد.
- تکمیل شناسنامه نماگرهای پیامدی به شرح پیوست «الف» این شیوه‌نامه الزامی بوده و در صورت عدم ارسال شناسنامه کامل و مورد تأیید سازمان، امتیاز نماگر مربوطه صفر لحاظ می‌گردد.
- مدیران عامل شرکت‌های مشمول مکلفند تا پایان مردادماه ۱۴۰۳، اهداف نماگرهای پیامدی ابلاغ‌شده را پس از تصویب در هیئت مدیره و اخذ تأیید رئیس مجمع عمومی شرکت، برای سال‌های ۱۴۰۲ تا ۱۴۰۴ جهت بررسی و تأیید نهایی توسط کارگروه، به دبیرخانه کارگروه (سازمان) ارسال نمایند.
- در صورت عدم ارسال اهداف نماگرهای ابلاغی در زمان مقرر، کارگروه می‌تواند رأساً اقدام به هدف‌گذاری نماگرهای پیامدی نماید.
- اهداف تعیین‌شده می‌بایست با اهداف تعیین‌شده در اسناد بالادستی مانند قانون برنامه هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران، برنامه‌های سالانه شرکت و سایر اهداف ابلاغی سازگار باشند.
- وزن نماگرهای پیامدی به صورت خبرگی تعیین و پس از تصویب کارگروه به همراه نماگرها به شرکت‌های دولتی ابلاغ خواهد شد.

اقدام اطلاعاتی مورد نظر برای ارزیابی اثربخشی به شرح جدول ۱ هستند.

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

یادآوری ۳: به منظور آشنایی بیشتر با نحوه تعیین نماگرهای پیامدی به «راهنمای تعیین نماگرهای عملکرد شرکت‌های دولتی مبتنی بر مدل عملکرد دولت» که پیوست «د» این شیوه‌نامه است مراجعه شود.

جدول ۱- اقلام اطلاعاتی ارزیابی اثربخشی

نماگر	شیوه محاسبه	اقلام اطلاعاتی مورد نیاز	مرجع استخراج
شاخص اثربخشی هدف	میانگین موزون درصد تحقق اهداف نماگرهای پیامد	- وزن نماگرهای پیامدی	- نماگرهای مصوب کارگروه
		- هدف سالانه نماگرهای پیامدی تأییدشده توسط رئیس مجمع شرکت	- شناسنامه نماگرهای تصویب‌شده در کارگروه
رشد شاخص اثربخشی	میانگین موزون رشد شاخص‌های اثربخشی	- اطلاعات عملکرد نماگرهای پیامد برای سه سال اخیر	- اهداف تأییدشده برای هر نماگر
		- وزن نماگرهای پیامدی	- نماگرهای مصوب کارگروه
		- هدف سالانه نماگرهای پیامدی تأییدشده توسط رئیس مجمع شرکت	- شناسنامه نماگرهای تصویب‌شده در کارگروه
		- اطلاعات عملکرد نماگرهای پیامد برای سه سال اخیر	

۵-۱-۲- ناحیه دوم: ارزیابی کارایی

در این ناحیه میزان استفاده مؤثر شرکت دولتی از نهاده‌های تولید (نیروی انسانی دارایی‌های مشهود و نامشهود، مصارف واسطه و ...) به‌منظور تولید کالا و خدمات ارزیابی می‌شود. کارایی با استفاده از نماگرهای کارایی بر اساس نسبت ستانده / خروجی (کالا و خدمات تولیدشده) به نهاده فیزیکی (منابع اقتصادی مورد استفاده در تولید) تعریف می‌شود^۴ که ستانده یا نهاده می‌تواند شامل یک یا چند محصول یا عامل تولید باشد. در سال جاری کارایی تمامی شرکت‌های دولتی منحصراً با استفاده از شاخص‌های عمومی کارایی به شرح جدول ۲ ارزیابی خواهند شد. اطلاعات مورد نیاز برای ارزیابی نماگرهای عمومی کارایی شرکت‌های دولتی مورد بررسی، در وهله اول از صورت‌های مالی حسابرسی شده، گزارش هیئت مدیره و گزارش عملکرد بودجه اخذ می‌شود.

^۴ در ادبیات اقتصادی نماگرهای ستانده به نهاده به عنوان نماگرهای بهره‌وری شناخته می‌شوند و کارایی بر اساس فاصله از وضعیت بهینه (مرز کارایی) سنجیده می‌شود اما با توجه به مدل مفهومی معرفی‌شده در این شیوه‌نامه، در این جا مفهومی متفاوت از کارایی مورد نظر است.

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

جدول ۲- شاخص‌های بهره‌وری مورد نظر در شیوه‌نامه

نهاد						
ستانده	کار*	سرمایه**	مصارف واسطه (انرژی، مواد و خدمات)	کار و سرمایه	کار و مصرف واسطه	کار، سرمایه و مصارف واسطه
ستانده ناخالص	کارایی نیروی کار	کارایی سرمایه	کارایی مصارف واسطه	-	کارایی چند عاملی کار- واسطه***	کارایی کل عوامل تولید
ارزش افزوده	کارایی نیروی کار	کارایی سرمایه	-	-	-	-

* نیروی کار شامل همه کارکنان شرکت (اعم از رسمی، پیمانی، قراردادی، کارگری و ...) هستند که به نحوی با شرکت دولتی مستقیماً دارای قرارداد بوده و در شرکت فعالیت می‌کنند. بدیهی است کارکنان شرکت‌های خدماتی جزو نیروی کار محسوب نمی‌شوند.
** شامل دارایی‌های ثابت مشهود و نامشهود در مالکیت شرکت به استثنای دارایی‌های در جریان تکمیل.
*** در صورتی که به علت فقدان اطلاعات لازم، امکان برآورد قابل اطمینان از موجودی سرمایه ثابت وجود نداشته باشد، بهره‌وری کارایی چند عاملی کار- واسطه جایگزین بهره‌وری کل عوامل تولید می‌شود.

- شرکت‌های دولتی مکلفند اطلاعات مورد نیاز برای سنجش کارایی خود را در قالب اختصاصی که از طرف سازمان ابلاغ می‌شود، تکمیل و به سازمان ارائه دهند.
- شرکت‌های دولتی مکلفند صورت‌های مالی حسابرسی شده، گزارش هیئت مدیره و گزارش عملکرد بودجه برای سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ را به همراه قالب تکمیل شده به سازمان ارائه دهند.

ارزیابی کارایی شرکت‌های دولتی چه در خصوص شرکت‌های اصلی و چه شرکت‌های فرعی به صورت مستقل صورت خواهد گرفت. در موارد خاص که بر اساس اطلاعات مالی و عملکردی موجود امکان ارزیابی مستقل شرکت‌های دولتی فرعی و اصلی فراهم نباشد، با درخواست شرکت مادر تخصصی یا سازمان، پس از تأیید کارگروه، ارزیابی با استفاده از داده‌های تلفیقی شرکت اصلی و همه شرکت‌های فرعی تابعه یا با استفاده از داده‌های تجمیعی برخی شرکت‌های اصلی و فرعی مبنای عمل قرار می‌گیرد.

یادآوری ۴: به منظور آشنایی با روش محاسبه شاخص‌های کارایی مبتنی بر جدول فوق‌الذکر به پیوست «ب» این شیوه‌نامه مراجعه کنید.

- در صورتی که نظر حسابرس نسبت به صورت‌های مالی؛ «عدم اظهارنظر» یا «مردود» باشد، آن شرکت امتیاز این ناحیه‌ی ارزیابی را از دست خواهد داد.

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولت

جدول ۳-۳- ارقام اطلاعاتی سنجش کارایی

نماگر	شیوه محاسبه*	ارقام اطلاعاتی مورد نیاز	مرجع استخراج	ملاحظات
شاخص کارایی نیروی کار	نسبت شاخص ارزش ستانده (به قیمت ثابت) به شاخص نیروی کار	- ارقام صورت سود و زیان و یادداشت‌های همراه - ارقام مقداری (حجمی) ارقام منتخب در صورت سود و زیان - حجم عملیات و هزینه‌کرد پروژه‌های ساختمانی و سایر پروژه‌های تملک دارایی‌ها - مقدار و بهای تمام‌شده خدمات بدون درآمد (خدمات عمومی) - اطلاعات مربوط به تعداد و جبران خدمات کارکنان به تفکیک نوع قرارداد	- صورت‌های مالی حسابرسی شده سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۲** - گزارش هیئت مدیره سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۲ - گزارش عملکرد بودجه - تملک دارایی سرمایه‌ای شرکت - گزارش‌های عملکردی سالانه	- ارائه مقدار (حجم) ارقام زیر مربوط به صورت سود و زیان لازم است: - درآمد عملیاتی (ارقام بالای ۱۰ درصد سهم از درآمد عملیاتی) - مواد مستقیم و غیر مستقیم (ارقام بیش از ۱۰ درصد بهای تمام شده/ هزینه‌های اداری-عمومی)
	نسبت شاخص ارزش ستانده (به قیمت ثابت) به شاخص موجودی سرمایه	- ارقام فوق‌الذکر به علاوه موارد زیر: - مانده بهای تمام‌شده پایان سال دارایی‌ها - دارایی‌های ثابت مشهود و دارایی‌های نامشهود از آخرین سال تجدید ارزیابی دارایی‌ها تا سال ۱۴۰۲ - استهلاك طی سال دارایی‌های ثابت مشهود و دارایی‌های نامشهود از آخرین سال تجدید ارزیابی دارایی‌ها تا سال ۱۴۰۲	- صورت‌های مالی حسابرسی شده سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۲	- در صورتی که آخرین سال تجدید ارزیابی بعد از سال ۱۳۹۵ باشد داده‌ها از سال ۱۳۹۵ به بعد باید ارائه شود.
شاخص کارایی مصارف واسطه	نسبت شاخص ارزش ستانده (به قیمت ثابت) به شاخص حجمی مصارف واسطه	- ارقام فوق‌الذکر به علاوه موارد زیر: - مقدار و هزینه‌کرد سالانه مصارف واسطه شامل خرید مواد اولیه مستقیم و سربار، خرید آب، برق، گاز، حمل‌ونقل (سوخت فسیلی) و خرید خدمات	- اطلاعات مالی مربوط به قبوض آب، برق و گاز و سوخت	- در صورتی که امکان ارائه مقادیر مصارف واسطه وجود نداشته باشد، شاخص‌های قیمت مناسب مبنای ارزیابی شاخص حجمی مصارف واسطه قرار می‌گیرد.
شاخص کارایی کل عوامل تولید	نسبت شاخص ارزش ستانده (به قیمت ثابت) به میانگین موزون شاخص موجودی سرمایه، نیروی کار و مصارف واسطه (به قیمت ثابت)	- تمامی ارقام اطلاعاتی فوق‌الذکر	- تمامی مراجع فوق‌الذکر	- در صورتی که به علت فقدان اطلاعات لازم، امکان برآورد قابل اطمینان از موجودی سرمایه ثابت وجود نداشته باشد، کارایی چند عاملی کار- واسطه جایگزین کارایی کل عوامل تولید می‌شود.

* به منظور آشنایی با جزئیات شیوه محاسبه نماگرهای کارایی به پیوست «د» این شیوه‌نامه مراجعه کنید.

** در صورتی که شرکت دولتی در سال ۱۴۰۲ اطلاعات مورد نظر را در قالب مورد توافق به سازمان ارسال کرده باشد، صرفاً اطلاعات مربوط به سال ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ مورد نیاز است. بدیهی است در صورت تغییر بنیادین در ساختار اطلاعاتی و ارقام مورد توافق برای سنجش کارایی، ارائه اطلاعات جدید از سال ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۲ ضروری است.

۵-۱-۳- ناحیه سوم: توانمندسازهای کمی

ناحیه‌ی سوم، ناظر به ارزیابی فرآیندها و ساختارهای سازمانی موجود در شرکت‌های دولتی است که می‌توان وضعیت آن‌ها را با استفاده از سنجش کمی ارزیابی کرد. فرآیندها و ساختارهای سازمانی مؤثر بر بهره‌وری در سازمان‌ها بسیار متنوع هستند، اما در این شیوه‌نامه به دلیل برخی ملاحظات اجرایی، ارزیابی توانمندسازهای کمی صرفاً به ارزیابی کیفیت عملیات مالی شرکت‌ها (کیفیت برنامه و بودجه، پایداری مالی و ...) به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های تقویت‌کننده بهره‌وری شرکت‌های دولتی در بلندمدت، محدود شده است.

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

این ناحیه ارزیابی عمدتاً بر اساس اطلاعات مالی و بودجه‌ای شرکت، مندرج در صورت مالی صورت می‌گیرد، اما دامنه اطلاعات مورد نیاز آن ممکن است فراتر از اطلاعات منعکس‌شده در صورت‌های مالی باشد. برای سال ۱۴۰۳ ارزیابی ناحیه سوم، در قالب دو دسته **نماگر کیفیت برنامه و بودجه** و **پایداری مالی شرکت**، ارزیابی خواهد شد.

- **کیفیت برنامه و بودجه:** شاخص کیفیت برنامه و بودجه بر اساس میزان انحراف عملکرد بودجه از مقادیر برنامه‌ریزی شده، به شرح زیر ساخته می‌شود.
 - **اهداف مالی:** میانگین انحراف منفی استاندارد شده «درآمد عملیاتی»، «بهای تمام‌شده» و «هزینه‌های اداری، عمومی و فروش» از مقدار برنامه‌ریزی شده (در بودجه اصلاحی)؛
 - **اهداف کمی:** میانگین انحراف منفی استاندارد شده اهداف کمی بودجه از مقادیر برنامه‌ریزی شده (در بودجه اصلاحی) با وزن سهم درآمد/هزینه.
- در صورتی که اهداف دارای انحراف مساعد یا صفر باشند، شاخص کیفیت برنامه بودجه ۱۰۰ بوده و در صورت وجود انحراف نامساعد، از سطح شاخص کاسته می‌شود.

جدول ۴- ارقام اطلاعاتی سنجش توانمندسازهای کمی-کیفیت برنامه و بودجه

ملاحظات	مرجع استخراج	ارقام اطلاعاتی مورد نیاز	شیوه محاسبه*	نماگر
-	صورت‌های مالی و گزارش عملکرد بودجه	اهداف و عملکرد بودجه‌ی شرکت	$\sum \left(\frac{\text{پیش‌بینی - عملکرد مالی}}{\text{پیش‌بینی}} \right)$	انحراف از اهداف مالی بودجه
-	صورت‌های مالی و گزارش عملکرد بودجه	اهداف و عملکرد بودجه‌ی شرکت	$\sum \left(\frac{\text{پیش‌بینی - عملکرد بودجه کارکنان}}{\text{پیش‌بینی}} \right)$	انحراف عملکرد بودجه کارکنان از اهداف
-	صورت‌های مالی و گزارش عملکرد بودجه	اهداف و عملکرد بودجه‌ی شرکت	$\sum \left(\frac{\text{پیش‌بینی - عملکرد کمی}}{\text{پیش‌بینی}} \right)$	انحراف از اهداف کمی بودجه

- **سلامت و پایداری مالی:** سلامت و پایداری مالی عبارت از شرایطی است که بنگاه در بلندمدت دارای منابع مالی کافی برای تأمین هزینه‌های عملیاتی، هزینه‌های سرمایه‌گذاری و سایر هزینه‌های خود باشد. پایداری مالی تحت تأثیر عواملی مانند ساختار درآمد، کیفیت ساختار هزینه‌ای، نیازهای سرمایه‌گذاری و ساختار سرمایه‌ای شرکت است.

در مورد نکات بالا تفاوت‌هایی بین شرکت‌های دولتی و خصوصی در خصوص ماهیت منابع مالی وجود دارد. شرکت‌های دولتی علاوه بر اتکا بر منابع مالی خود به منابع مالی دریافتی از دولت مانند یارانه‌ها و کمک‌های سرمایه‌ای و جاری نیز اتکا دارند. لذا علاوه بر نماگرهای پایداری مالی عمومی، نماگرهای پایداری مالی اختصاصی بخش دولتی/عمومی نیز در مورد آن‌ها تعریف می‌شود.

در جدول ۵، ارقام اطلاعاتی مورد نیاز ارزیابی سلامت و پایداری مالی و مرجع استخراج آن‌ها به صورت تفصیلی بیان شده‌است.

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

جدول ۵- اقلام اطلاعاتی سنجش توانمندسازهای کمی-سلامت و پایداری مالی

ردیف	ماهیت نماگر	عنوان نماگر	روش محاسبه	اقلام اطلاعاتی مورد نیاز	توضیحات
۱	نقدینگی ^۵	نسبت جاری ^۶	نسبت دارایی جاری/ بدهی جاری	- صورت‌های وضعیت مالی و یادداشت‌های مرتبط	-
		نسبت آتی ^۷	نسبت موجودی نقد و شبه نقد، حساب‌های دریافتی و سرمایه‌گذاری‌های کوتاه مدت/ بدهی جاری		
۲	حفظ ظرفیت مولد	جبران استهلاک دارایی‌های ثابت	نسبت استهلاک اصلاح‌شده به هزینه‌های خرید/ ایجاد دارایی‌های ثابت مشهود و نامشهود	- صورت‌های وضعیت مالی و یادداشت‌های مرتبط	با توجه به واقعی نبودن ارقام استهلاک مندرج در صورت مالی، استهلاک تعدیل‌شده بر اساس محاسبات سازمان مورد نظر است.
۳	متنوع سازی منابع مالی	سهم منابع مالی عمومی از کل منابع شرکت	نسبت عملکرد اعتبارات تملک دارایی/ کل مخارج سرمایه‌گذاری (هزینه‌های سرمایه‌ای)	- منابع و مصارف بودجه شرکت‌های دولتی	-
				- صورت‌های وضعیت مالی و یادداشت‌های مرتبط	
۴	کارایی عملیات مالی	دوره وصول مطالبات	(۳۶۵*حساب‌های دریافتی) / (فروش)		
		دوره گردش موجودی	(۳۶۵*متوسط موجودی مواد و کالا) / (بهای تمام‌شده کالای فروش‌رفته)	- صورت‌های وضعیت مالی و یادداشت‌های مرتبط	-
۵	نسبت‌های اهرمی	دوره بازپرداخت بدهی	(۳۶۵*حساب‌های پرداختی) / (خرید نسبی)		
		نسبت پوشش هزینه بدهی	هزینه بهره/ سود قبل از کسر مالیات و بهره		
		نسبت بدهی	کل بدهی/ کل دارایی		

⁵ Liquidity ratios

⁶ Current ratio

⁷ Quick ratio

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

■ در صورتی‌که با توجه به ساختار مالی و حیطة فعالیت‌های شرکت به نماگرهای پایداری مالی غیر از موارد مندرج در جدول فوق نیاز باشد، نماگرهای تکمیلی به پیشنهاد سازمان یا شرکت اصلی و تصویب کارگروه مبنای عمل خواهد بود.

یادآوری ۵: در ارزیابی سال ۱۴۰۳، امتیاز حوزه‌ی پایداری و سلامت مالی در تعیین میزان پاداش شرکت‌های دولتی به صورت تشویقی منظور خواهد شد.

۵-۱-۴- ناحیه چهارم: توانمندسازهای کیفی

این ناحیه ناظر بر ارزیابی کیفی وضعیت و پیشرفت اجرای اقداماتی است که در صورت اجرای صحیح به بهبود وضعیت کارایی و اثربخشی شرکت‌های دولتی در ادوار بعدی خواهد انجامید. به‌طور مشخص استقرار چرخه بهره‌وری براساس نظام‌نامه چرخه مدیریت بهره‌وری، اجرای دوره‌ای حسابرسی عملیاتی و انجام اقدامات مترتب بر آن، استقرار نظام حاکمیت شرکت مبتنی بر اجرای آیین‌نامه انتظام‌بخشی شرکت‌های دولتی و اهتمام شرکت به ایجاد تحول رقومی از جمله توانمندسازهای کیفی موثر بر کیفیت راهبری و مدیریت شرکت‌های دولتی هستند که باید مورد ارزیابی قرار گیرند.

■ **کیفیت اجرای آیین‌نامه انتظام‌بخشی شرکت‌های دولتی و سایر تکالیف مرتبط با حاکمیت شرکتی:** ارزیابی این ناحیه بر اساس میزان تحقق اهداف و اقدامات تکلیفی مندرج در آیین‌نامه انتظام‌بخشی شرکت‌های دولتی جزء (۲) بند (چ) تبصره (۳) ماده واحده قانون بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور (تصویب‌نامه شماره ۷۲۰۴۶ مورخ ۱۴۰۳/۰۵/۰۷) و سایر احکام بودجه‌ای ناظر به ارتقای شفافیت، پاسخگویی توسط مراجع ذیربط مطابق با جدول ۶ صورت خواهد گرفت.

جدول ۶- ارزیابی کیفیت اجرای آیین‌نامه انتظام‌بخشی

مرجع ارزیابی	قانون بودجه ۱۴۰۳ و آیین‌نامه انتظام‌بخشی ۱۴۰۳
- سازمان برنامه و بودجه کشور	ارسال گزارش عملکرد منابع و مصارف بودجه و گزارش تحقق اهداف کمی مصوب شرکت در پیوست شماره (۳) این قانون هر شش‌ماه یک‌بار به کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی، سازمان برنامه و بودجه کشور و دیوان محاسبات
- وزارت امور اقتصادی و دارایی	ثبت و به‌روزرسانی اطلاعات خود و شرکت‌ها و مؤسسات تابعه و وابسته، در سامانه یکپارچه اطلاعات شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی غیر دولتی مستقر در وزارت امور اقتصادی و دارایی با رعایت قانون مدیریت داده‌ها و اطلاعات ملی هر سه‌ماه یک‌بار؛ ثبت اطلاعات پایه مشتمل بر: ۱. اطلاعات شناسنامه‌ای اعضای مجمع عمومی، اعضای هیئت مدیره و مدیرعامل، سهامداران، شرکت‌های زیرمجموعه و منابع انسانی ۲. اطلاعات برگزاری مجمع عمومی شرکت‌ها ۳. اطلاعات مالی مشتمل بر اطلاعات صورت‌های مالی و طرح‌های سرمایه‌گذاری

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

مرجع ارزیابی	قانون بودجه ۱۴۰۳ و آیین‌نامه انتظام‌بخشی ۱۴۰۳
<ul style="list-style-type: none"> - سازمان برنامه و بودجه کشور - سازمان اداری و استخدامی کشور 	<p>ثبت اطلاعات طرح‌های سرمایه‌گذاری خود (اعم از طرح‌های سرمایه‌ای از محل منابع داخلی یا اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای) از جمله سال آغاز و پایان، پیشرفت فیزیکی، اعتبار صرف‌شده و پیش‌بینی اعتبار مورد نیاز تا اتمام طرح را در سامانه‌های الکترونیکی زیر <u>حداکثر تا پایان شهریور سال ۱۴۰۳</u></p> <ol style="list-style-type: none"> ۱. سامانه جامع بودجه ۲. پایگاه اطلاعات کارکنان نظام اداری (پاکنا) ۳. سامانه ملی مدیریت ساختار دستگاه‌های اجرائی کشور ۴. سامانه حقوق و مزایا ۵. سامانه شناسه ملی اشخاص حقوقی کشور
<ul style="list-style-type: none"> - وزارت امور اقتصادی و دارایی 	<p>رعایت تشریفات و زمان‌بندی جلسات مجمع، رعایت فاصله قانونی نشر یا ارسال دعوت‌نامه مجامع و تاریخ تشکیل آن برابر مقررات اساسنامه و ماده (۹۸) لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت - مصوب ۱۳۲۷- و ارسال کلیه مستندات و اطلاعات مربوط به موارد دستور جلسه در موعد مقرر قانونی برای اعضای مجمع</p>
<ul style="list-style-type: none"> - وزارت امور اقتصادی و دارایی 	<p>برگزاری مجمع عمومی عادی سالانه براساس مواعید قانونی برای بررسی و اتخاذ تصمیم نسبت به عملکرد و صورت‌های مالی شرکت و خط مشی و برنامه و بودجه سالانه و بررسی و اتخاذ تصمیم نسبت به صورت‌های مالی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای شرکت‌های مشمول <u>حداکثر تا پایان آذرماه هر سال</u></p>
<ul style="list-style-type: none"> - وزارت امور اقتصادی و دارایی 	<p>برگزاری مجمع عمومی عادی به طور فوق‌العاده برای بررسی و اتخاذ تصمیم نسبت به اصلاح بودجه حداکثر تا <u>پانزدهم آبان ماه هر سال</u></p>
<ul style="list-style-type: none"> - وزارت امور اقتصادی و دارایی 	<p>تسلیم صورت‌های مالی (اصلی و تا پایان خردادماه صورت‌های مالی تلفیقی گروه خود) براساس استانداردهای حسابداری برای رسیدگی به حسابرس مستقل و بازرس قانونی پس از پایان سال مالی حداکثر تا <u>پایان اردیبهشت ماه سال بعد</u></p>
<ul style="list-style-type: none"> - وزارت امور اقتصادی و دارایی 	<p>ارائه صورت‌های مالی و اخذ گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی به نحوی که مجمع عمومی عادی تصویب صورت‌های مالی شرکت در موعد مقرر در ماده (۴) آیین‌نامه انتظام‌بخشی برگزار شود.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - وزارت امور اقتصادی و دارایی 	<p>تهیه گزارش عملکرد سالانه شرکت برای طرح در مجامع عمومی عادی برای تصویب صورت‌های مالی در قالب الگوی مندرج در پیوست شماره (۱) آیین‌نامه انتظام‌بخشی که تأیید شده به مهر دفتر هیئت دولت است.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - وزارت امور اقتصادی و دارایی 	<p>تهیه بودجه سالانه خود با رعایت بخشنامه بودجه سالانه و بر اساس تعاریف مندرج در دستورالعمل تهیه و تنظیم بودجه شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت در قالب کاربرگ‌های بودجه تفصیلی منضم به آن بخشنامه و ارائه به مجمع</p>
<ul style="list-style-type: none"> - سازمان برنامه و بودجه کشور 	<p>بارگذاری صورت‌های مالی حسابرسی شده در سامانه بودجه پایان مرداد ماه و درج عملکرد سالانه بودجه بر اساس صورت‌های مالی حسابرسی شده و ارقام و مبالغ مندرج در گزارش تطبیق عملکرد با بودجه مصوب منضم به آن و ارقام و مبالغ پیشنهادی بودجه سالانه به همراه مستندات مربوط در سامانه جامع بودجه حداکثر تا <u>پانزده شهریور ماه هر سال</u></p>

شيوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

مرجع ارزیابی	قانون بودجه ۱۴۰۳ و آیین‌نامه انتظام‌بخشی ۱۴۰۳
وزارت امور اقتصادی و دارایی	تهیه گزارش تطبیق بودجه مصوب و عملکرد سالانه بر اساس بودجه تفصیلی و در قالب الگوی پیوست شماره (۳) آیین‌نامه انتظام‌بخشی تأیید شده به مهر دفتر هیئت دولت و انعکاس در صورت‌های مالی برای بررسی حسابرس مستقل و بازرس قانونی
وزارت امور اقتصادی و دارایی	ماده (۱۱)
وزارت امور اقتصادی و دارایی	گرفتن امضای وزیر امور اقتصادی و دارایی و رئیس سازمان در صورتجلسات خود پس از امضای رئیس مجمع
وزارت امور اقتصادی و دارایی	ماده (۱۸)
وزارت امور اقتصادی و دارایی	تهیه و ارائه گزارش اقدامات هیئت مدیره در خصوص انجام تکالیف مندرج در صورتجلسات مجامع عملکرد سالانه در پایان هر دوره سه ماهه از تاریخ تشکیل مجمع در قالب الگوی مندرج در پیوست شماره (۲) آیین‌نامه انتظام‌بخشی
وزارت امور اقتصادی و دارایی	ماده (۱۹)
وزارت امور اقتصادی و دارایی	ارسال مدارک و مستندات ذیل به همراه بودجه پیشنهادی تأیید شده به مهر دفتر هیئت دولت با رعایت تبصره (۲) ماده (۲) آیین‌نامه انتظام‌بخشی
وزارت امور اقتصادی و دارایی	۱- ارائه آمار نیروی انسانی ۲- ارائه آمار مربوط به تعداد بازنشستگان ۳- ارائه گزارش ماهانه پرداختی به نیروی انسانی ۴- ارائه گزارش از منابع و مصارف ارزی ۵- ارائه گزارش توجیهی از پیش‌بینی درآمدها هزینه‌های جاری و سرمایه‌ای ۶- ارائه گزارش از وضعیت وام‌های دریافتی و بازپرداخت آن‌ها ۷- ارائه برنامه سرمایه‌گذاری شرکت به تفکیک طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای یا سایر سرمایه‌گذاری‌ها ۸- ارائه برنامه‌های ارتقای بهره‌وری مولدسازی دارایی‌ها بهبود روش‌های تأمین مالی و بهبود نسبت‌های مالی و کاهش زیان انباشته/ افزایش سود ۹- ارائه فهرست تمامی شرکت‌های تابعه و وابسته به همراه ترکیب سهامداران و میزان سهام آن‌ها
وزارت امور اقتصادی و دارایی	ماده (۲۸)
وزارت امور اقتصادی و دارایی	ایجاد نظام پایش (کنترل) داخلی ارزیابی عملکرد پایش کنترل طرح پروژه‌های سرمایه‌گذاری و واحد حسابرسی داخلی در چهارچوب قوانین و مقررات مربوط و طرح گزارش‌های مربوط به همراه گزارش سالانه عملکرد شرکت در مجمع
وزارت امور اقتصادی و دارایی	ماده (۲۹)
وزارت امور اقتصادی و دارایی	اقدام به ایجاد، استمرار و تقویت و مستندسازی سازوکارهای اثربخش برای کسب اطمینان از محقق شدن اصول حاکمیت شرکتی
وزارت امور اقتصادی و دارایی	ماده (۳۲)
وزارت امور اقتصادی و دارایی	بررسی اثر بخشی نظام پایش کنترل‌های داخلی به طور سالانه و قراردادن نتایج آن در اختیار حسابرس مستقل توسط هیئت مدیره شرکت‌های مشمول
وزارت امور اقتصادی و دارایی	ماده (۳۳)
وزارت امور اقتصادی و دارایی	ارزیابی و مستندسازی کارایی و اثربخشی سرمایه‌گذاری انجام‌شده در شرکت‌های فرعی و وابسته به طور سالانه
وزارت امور اقتصادی و دارایی	ماده (۳۴)
وزارت امور اقتصادی و دارایی	فراهم نمودن و تسهیل امکان مشارکت حضور و اعمال حق رأی سهامداران اقلیت در مجامع
وزارت امور اقتصادی و دارایی	ماده (۳۵)
وزارت امور اقتصادی و دارایی	بررسی قوانین و مقررات مترتب بر فعالیت شرکت با هدف حذف مقررات غیرضروری و مخل و ارائه گزارش به روسای مجامع ارائه پیشنهاد اصلاحی به وزارت جهت بررسی
وزارت امور اقتصادی و دارایی	ماده (۴۱)
وزارت امور اقتصادی و دارایی	قید آثار مالی ناشی از تکالیف قانونی در گزارش عملکرد سالانه موضوع تبصره (۲) ماده (۶) آیین‌نامه انتظام‌بخشی و افشا در صورت‌های مالی
وزارت امور اقتصادی و دارایی	ماده (۴۲)

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولت

مرجع ارزیابی	قانون بودجه ۱۴۰۳ و آیین‌نامه انتظام‌بخشی ۱۴۰۳
وزارت امور اقتصادی و دارایی	انجام حسابرسی عملیاتی از طریق حسابرس مستقل و بازرس قانونی خود از زمان لازم‌الاجرا شدن قانون برنامه هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران هر سه سال یک‌بار
وزارت امور اقتصادی و دارایی	اتخاذ تصمیمات مقتضی در مورد نتایج حاصل از حسابرسی عملیاتی و پیشنهادات حسابرس مستقل و بازرس قانونی توسط مجامع
وزارت امور اقتصادی و دارایی	ثبت و به‌روزرسانی اطلاعات خود و شرکت‌های تابعه و وابسته در سامانه سماپ هر سه ماه یکبار
وزارت امور اقتصادی و دارایی	انتشار موارد زیر با رعایت قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات: ۱- ثبت و به‌روزرسانی اطلاعات خود و شرکت‌های فرعی از جمله صورت‌های مالی حسابرسی شده، بودجه تفصیلی مصوب و اصلاحی، اطلاعات شناسنامه‌ای، اطلاعات مدیریتی و اسامی کلیه شرکت‌های فرعی و وابسته با درج میزان سهام تحت تملک در سامانه سماپ، در موعد مقرر قانونی ۲- ارائه صورت‌های مالی حسابرسی شده خود به محض انتشار گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی برای انتشار در سامانه جامع اطلاع‌رسانی ناشران اوراق بهادار (کدال) سازمان بورس و اوراق بهادار به وزارت ۳- انتشار کلیه گزارش‌ها از جمله صورت‌های مالی حسابرسی شده سالانه و گزارش فعالیت هیئت مدیره و به‌طور خاص فعالیت‌هایی از شرکت دولتی که به نفع عموم مردم انجام می‌شوند، بعد از تشکیل مجمع عادی سالانه در پایگاه اینترنتی شرکت
وزارت امور اقتصادی و دارایی	ثبت صورت‌های مالی حسابرسی شده بلافاصله پس از انتشار گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی و نیز صورت‌جلسات مجامع عمومی در سامانه سماپ
وزارت امور اقتصادی و دارایی	بارگذاری مستندات مربوط به انتخاب حسابرس مستقل و بازرس قانونی ظرف حداکثر یک ماه از زمان تصویب موضوع در مجمع در سامانه سماپ
وزارت امور اقتصادی و دارایی	اقدام به اخذ شناسه ملی صادره از سوی اداره ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری تا پایان شهریور هر سال
وزارت امور اقتصادی و دارایی	مسدود نمودن حساب‌های فرعی و افتتاح تمام حساب‌های ریالی خود درآمدی و هزینه‌ای صرفاً از طریق خزانه‌داری کل کشور و نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
وزارت امور اقتصادی و دارایی	تدوین و به تصویب هیئت وزیران رساندن اساسنامه شرکت‌های دولتی فرعی که تاکنون به تصویب هیئت وزیران نرسیده است، ظرف مدت ۶ ماه از ابلاغ آیین‌نامه انتظام بخشی در قالب الگوی نمونه ابلاغی وزارت (ابلاغ‌شده در سال ۱۴۰۲)

یادآوری ۶: بنا بر تشخیص مرجع ارزیابی، ممکن است مبنای مورد برخی مؤلفه‌های عملکردی طبق آیین‌نامه سال

۱۴۰۲ قرار گیرد.

○ کیفیت رعایت الزامات قانونی و مقرراتی بر اساس گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی در امتیازدهی به شرکت‌های مشمول مؤثر است.

▪ **استقرار چرخه بهره‌وری:** سازمان نظام‌نامه چرخه مدیریت بهره‌وری را در تاریخ ۱۴۰۲/۰۶/۲۶ به تمام

دستگاه‌های اجرایی کشور ابلاغ نموده است. مدل معرفی‌شده در این نظام‌نامه، مبنای ارزیابی کیفیت استقرار

این چرخه در شرکت‌های دولتی است. شرکت‌های دولتی در قالب برنامه‌های مسئله محور ارتقای بهره‌وری که

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

توسط وزارتخانه‌های متولی در چارچوب نظام‌نامه یادشده تهیه و توسط سازمان ابلاغ شده، مکلفند اقدامات خود را اجرا و گزارش پیشرفت آن را در چارچوب اجرایی مشخص به سازمان ارائه نمایند.

○ ارزیابی این مؤلفه بر اساس کیفیت استقرار چرخه بهره‌وری و میزان پیشرفت برنامه‌های مصوب ارتقای بهره‌وری شرکت در سال ۱۴۰۲ در چارچوب شیوه‌نامه‌های مرتبط ابلاغ‌شده در این زمینه صورت خواهد گرفت.

○ ارزیابی کیفیت استقرار چرخه بهره‌وری در سطح شرکت‌های اصلی توسط سازمان و ارزیابی کیفیت استقرار چرخه در شرکت‌های فرعی توسط کمیته بهره‌وری وزارتخانه متولی و پس از تأیید سازمان انجام خواهد شد.

■ **حسابرسی عملیاتی:** باتوجه به آنکه شرکت‌های دولتی مطابق با جزء (۸) بند (د) تبصره (۲) قانون بودجه ۱۴۰۲ و ماده (۲۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم‌بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مکلف به اجرای حسابرسی عملیاتی تا پایان آذرماه ۱۴۰۲ و ارائه آن به مجمع عمومی بوده‌اند، کیفیت اجرای اقدامات و تصمیمات اتخاذ شده در مجمع عمومی شرکت‌ها در خصوص نتایج حسابرسی عملیاتی در این محور مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. مرجع ارزیابی وزارت امور اقتصادی و دارایی خواهد بود.

■ **تحول رقومی^۸ و استقرار دولت الکترونیک:** باتوجه به اهمیت تحول دیجیتال و استقرار سازوکارهای دولت الکترونیک در افزایش کارایی و اثربخشی دولت و شرکت‌های دولتی میزان موفقیت دستگاه‌ها در استقرار سازوکارهای مرتبط با این موضوع جزو مؤلفه‌های ارزیابی توانمندسازهای کیفی در شرکت‌های دولتی است. ارزیابی این مؤلفه بر اساس نمره پایش ارزیابی کیفیت خدمات الکترونیکی ایران (در سال ۱۴۰۳) صورت می‌گیرد.

۵-۲- شیوه ارزیابی و امتیازدهی شرکت‌های دولتی

پاداش مالی و سایر پاداش‌های غیرمالی اعضای هیئت مدیره، مدیران و کارکنان شرکت‌های دولتی با در نظر گرفتن قوانین و مقررات مرتبط در کارگروه تصویب و ابلاغ می‌شود.

سقف مجاز پاداش‌های مذکور مطابق قانون تعیین‌شده و سطح بهره‌وری تعیین‌شده برای هر شرکت در کارنامه بهره‌وری، مطابق با جدول ۷، میزان برخورداری از سقف مذکور را تعیین می‌کند.

جدول ۷- جدول نحوه پاداش‌دهی بر اساس امتیاز

سقف پاداش	امتیاز	سطح
سقف مجاز	۹۰ تا ۱۰۰	عالی
۷۵ درصد سقف مجاز	۷۵ تا ۸۹	بسیار خوب
۵۰ درصد سقف مجاز	۶۰ تا ۷۴	خوب
۲۵ درصد سقف مجاز	۴۰ تا ۵۹	متوسط
صفر	کمتر از ۴۰	ضعیف

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

ارزیابی هر یک از نواحی چهارگانه براساس نماگرها و روش درج‌شده در جداول ۱ تا ۶ صورت خواهد گرفت. امتیاز اولیه هر شرکت در ارزیابی کمی بر اساس مقایسه سطح و رشد نماگرهای معرفی‌شده با حد معیار در بخش بعد (شیوه امتیازدهی نواحی) خواهد بود که در جدول ۱۰ درج می‌شود.

یادآوری ۷: در مواردی که شرکت دولتی به دلایلی که در اختیار شرکت نیست در یک نماگر یا مؤلفه یا در یک ناحیه قابل ارزیابی نباشد، امتیاز مؤلفه یا ناحیه مذکور به صورت موزون بین سایر مؤلفه‌ها یا نواحی تقسیم می‌شود.

▪ **شیوه امتیازدهی ناحیه ۱ و ۲:** در نواحی ۱ و ۲ امتیازدهی بر حسب عملکرد شرکت در سال ۱۴۰۲ از منظر سطح و رشد نماگرهای کارایی و اثربخشی صورت خواهد گرفت.

○ به‌منظور تعیین امتیاز کارایی و اثربخشی، شرکت‌های دولتی به سه دسته زیر تقسیم می‌شوند:

گروه شرکت‌های همسان: شرکت‌های دولتی که دارای مشابه دولتی هستند (مانند شرکت‌های برق منطقه‌ای،

آب و گاز استانی، سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی ایران و شرکت عمران شهرهای جدید).

گروه شرکت‌های مقایسه‌پذیر: شرکت‌های دولتی که علی‌رغم تفاوت در اهداف با سایر شرکت‌ها، دارای

فعالیت‌های نسبتاً مشابه با آن‌ها هستند و می‌توان بعد کارایی‌شان را علاوه بر مقایسه با گذشته خود، با

فعالیت‌های اقتصادی متناظر نیز مقایسه کرد.

گروه شرکت‌های ناهمسان: شرکت‌های دولتی که هیچ‌گونه مشابهی نداشته و صرفاً می‌توانند با گذشته

خودشان مقایسه شوند.

یادآوری ۸: گروه‌بندی شرکت‌های دولتی در پیوست «ج» شیوه‌نامه درج شده است.

▪ امکان تغییر گروه‌بندی مذکور در این پیوست بنا به تشخیص سازمان وجود دارد.

▪ امتیاز هر نماگر کارایی و اثربخشی باتوجه به قرار گرفتن در یکی از سه دسته فوق‌الذکر به شرح جدول ۶ خواهد

بود.

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

جدول ۸- نحوه امتیازدهی به نماگرهای کارایی و اثربخشی

گروه‌بندی	نماگرهای کارایی	معیار	امتیاز	معیار	امتیاز	نماگرهای پیامدی (اثربخشی)
شرکت‌های همسان	$X \times Y \geq (X \times Y)$ * دهک هشتم		۱۰۰	$X \times Y \geq (X \times Y)$ دهک هشتم	۱۰۰	
	$0 < X \times Y < (X \times Y)$ دهک هشتم		$X \times Y / (X \times Y)$ دهک هشتم	$0 < X \times Y < (X \times Y)$ دهک هشتم	$X \times Y / (X \times Y)$ دهک هشتم	$100 \times X \times Y / (X \times Y)$ دهک هشتم
	$X \times Y \leq 0$		**0	$X \times Y \leq 0$		0
شرکت‌های مقایسه‌پذیر	رشد یکساله/دوساله شرکت < رشد یکساله/دوساله بخش ***		۱۰۰	اثربخشی هدف: مقایسه با هدف		درصد تحقق هدف $100 \times X$
	>رشد یکساله/دوساله شرکت > رشد یکساله/دوساله بخش	(رشد یکساله شرکت / رشد یکساله بخش $\times 50$) + (رشد دوساله شرکت / رشد دوساله بخش $\times 50$)		رشد یکساله/دوساله شاخص اثربخشی		رشد اثربخشی < رشد معیار: ****: ۱۰۰ درصد
	رشد یکساله/دوساله شرکت / رشد دوساله بخش $\times 50$.	رشد یکساله/دوساله شاخص اثربخشی		رشد معیار < رشد اثربخشی: ۰: رشد اثربخشی / رشد معیار $100 \times X$
	رشد یکساله/دوساله شرکت کوچک تر از صفر		.	اثربخشی		<رشد اثربخشی: ۰
شرکت‌های ناهمسان	رشد بیشتر نسبت به اهداف قانون برنامه (۲/۸ درصد رشد سالانه)		۴۰ درصد امتیاز	اثربخشی هدف: مقایسه با هدف		درصد تحقق هدف $100 \times X$
	رشد مثبت نسبت با سال قبل		۴۰ درصد امتیاز	رشد اثربخشی < رشد معیار: ****: ۱۰۰ درصد		رشد اثربخشی < رشد معیار: ****: ۱۰۰ درصد
	رشد مثبت نسبت بیشینه ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۲		۲۰ درصد امتیاز	رشد یکساله/دوساله شاخص اثربخشی		رشد معیار < رشد اثربخشی: ۰: رشد اثربخشی / رشد معیار $100 \times X$
				اثربخشی		<رشد اثربخشی: ۰

* X: سطح نماگر Y: رشد نماگر

در صورت وجود شرایط قابل قبول، محاسبه سطح کارایی و اثربخشی با استفاده از روش تحلیل پوششی داده‌ها (DEA) صورت خواهد گرفت.

** در صورتی که رشد منفی نماگر ناشی از شرایط محیطی خارج از کنترل شرکت باشد، تعدیلات لازم توسط سازمان صورت خواهد گرفت.

*** ۵۰ درصد امتیاز مربوط به رشد یکساله و ۵۰ درصد مربوط به رشد متوسط دوساله است.

**** رشد معیار بر حسب عملکرد سال‌های گذشته و اهداف تعیین شده برای سال‌های ۱۴۰۳ و ۱۴۰۴ به صورت درون‌یابی تعیین خواهد شد.

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

- با توجه به شعار سال ۱۴۰۳ «سال جهش تولید با مشارکت مردم»، تا سقف ۱۰ درصد امتیاز ناحیه اثربخشی، حسب گزارش عملکرد ارائه‌شده توسط شرکت دولتی، به پیشنهاد سازمان و تأیید کارگروه به‌عنوان امتیاز تشویقی به امتیاز نهایی اضافه خواهد شد.
- شیوه امتیازدهی ناحیه ۳: در ناحیه سوم در سال ۱۴۰۳، صرفاً کیفیت برنامه و بودجه ارزیابی می‌شود. امتیاز این مؤلفه متناسب با شاخص بین ۰ تا ۱۰۰ خواهد بود.
- شیوه امتیازدهی ناحیه ۴: در ناحیه‌ی چهارم، امتیاز شاخص‌های کیفی ارزیابی، در صورتی که نهاد متولی ارزیابی، آن را به‌صورت امتیاز اعلام نماید مشابه همان امتیاز و در بازه‌ی ۰ تا ۱۰۰ خواهد بود.

۳-۵- تعیین سقف امتیاز برای هر ناحیه

سقف امتیاز نواحی چهارگانه بر حسب میزان تجاری بودن شرکت (بر مبنای نسبت ارزش ستانده به هزینه تولید در سال‌های قبل، میزان حاکمیتی بودن شرکت (بر اساس گروه‌بندی قانون سیاست‌های کلی اصل (۴۴))، پوشش‌دهی اطلاعات اثربخشی و نوع فعالیت و مأموریت شرکت)، توسط سازمان تعیین و مبنای محاسبه قرار خواهد گرفت.

۱-۳-۵- امتیاز میزان همکاری موثر شرکت در ارائه اطلاعات

به‌منظور ارزیابی کیفیت همکاری شرکت دولتی در ارائه اطلاعات شفاف و با کیفیت برای ارزیابی بهره‌وری شرکت دولتی، میزان کیفیت، کفایت و شفافیت اطلاعات ارائه‌شده از سوی شرکت بر اساس جدول ۹ ارزیابی می‌شوند. یادآوری ۹: نتیجه ارزیابی جدول ۹ صرفاً به‌منظور ارزیابی میزان شفافیت و کیفیت نظام اطلاعاتی شرکت دولتی و سطح همکاری نمایندگان آن با سازمان بوده و اثری در تعیین امتیاز بهره‌وری شرکت ندارد.

جدول ۹- جدول نحوه امتیازدهی به میزان شفافیت

رعایت زمان‌بندی	کفایت و شفافیت اطلاعات ارائه‌شده کارایی	کفایت و شفافیت اطلاعات ارائه‌شده اثربخشی	کیفیت پاسخگویی نمایندگان شرکت
۱۵	۳۰	۴۰	۱۵

۴-۵- فرآیند اعتراض به نتایج

شرکت‌های دولتی ارزیابی شده، تا ده روز کاری پس از ارسال کارنامه بهره‌وری شرکت فرصت دارند، اعتراض خود نسبت به نتایج را که ذیل یکی از موارد زیر قرار می‌گیرد، ثبت نمایند.

- عدم رعایت مفاد شیوه‌نامه در ارزیابی
- وجود خطای محاسباتی
- درج اطلاعات اشتباه از سوی سازمان
- اعتراض به اوزان انتخاب شده.

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

- فرآیند اعتراض صرفاً از طریق سامانه یا به صورت مکتوب با امضای مدیر عامل شرکت، و با ذکر دقیق علت اعتراض و پیوست مستندات مرتبط صورت می‌گیرد و سایر اعتراضات شفاهی یا حضوری یا به صورت کلی قابل رسیدگی نخواهد بود.
- اصلاح یا تکمیل اطلاعات ارسال شده قبلی در فرآیند اعتراض قابل رسیدگی نمی‌باشد.

۵-۵- تعیین امتیاز نهایی بهره‌وری شرکت‌های دولتی

امتیاز هر مؤلفه بر اساس شیوه امتیازدهی نواحی چهارگانه در جدول ۱۰ درج خواهد شد.

جدول ۱۰- امتیاز بهره‌وری شرکت دولتی

نام شرکت	عملکرد کارایی			عملکرد اثربخشی		توانمندسازهای کیفی		
	کارایی کارایی	کارایی کارایی	کارایی کل	شاخص اثربخشی	برنامه و بودجه	استقرار چرخه بهره‌وری	حسابرسی عملیاتی	تحول رقومی
	مصارف واسطه	تولید	عوامل	اثربخشی برنامه		آیین‌نامه	انتظام بخشی	امتیاز کل
امتیاز								
سقف امتیاز								۱۰۰

کارگروه بهره‌وری با لحاظ کارنامه بهره‌وری و با توجه به تکالیف محوله به شرکت‌ها، شرایط محیطی خارج از اختیار شرکت‌ها و توجه به ارتباط معنادار بین اقدامات ناظر به ارتقای کارایی و اثربخشی و نتایج کارنامه، نسبت به تعدیل امتیاز کل شرکت و سقف پاداش قابل پرداخت متناسب با بهره‌وری (مطابق با جدول ۷) اقدام می‌نمایند.

جدول ۱۱- تعیین نمره نهایی شرکت

نام شرکت	نمره نهایی مصوب کارگروه (از ۱۰۰)	نام و امضای نماینده وزارت امور اقتصادی و دارایی	نام و امضای نماینده سازمان برنامه و بودجه کشور	نام و امضای نماینده سازمان اداری و استخدامی کشور	نام و امضای نماینده سازمان ملی بهره‌وری ایران

۵-۶- فرآیند انتشار نتایج

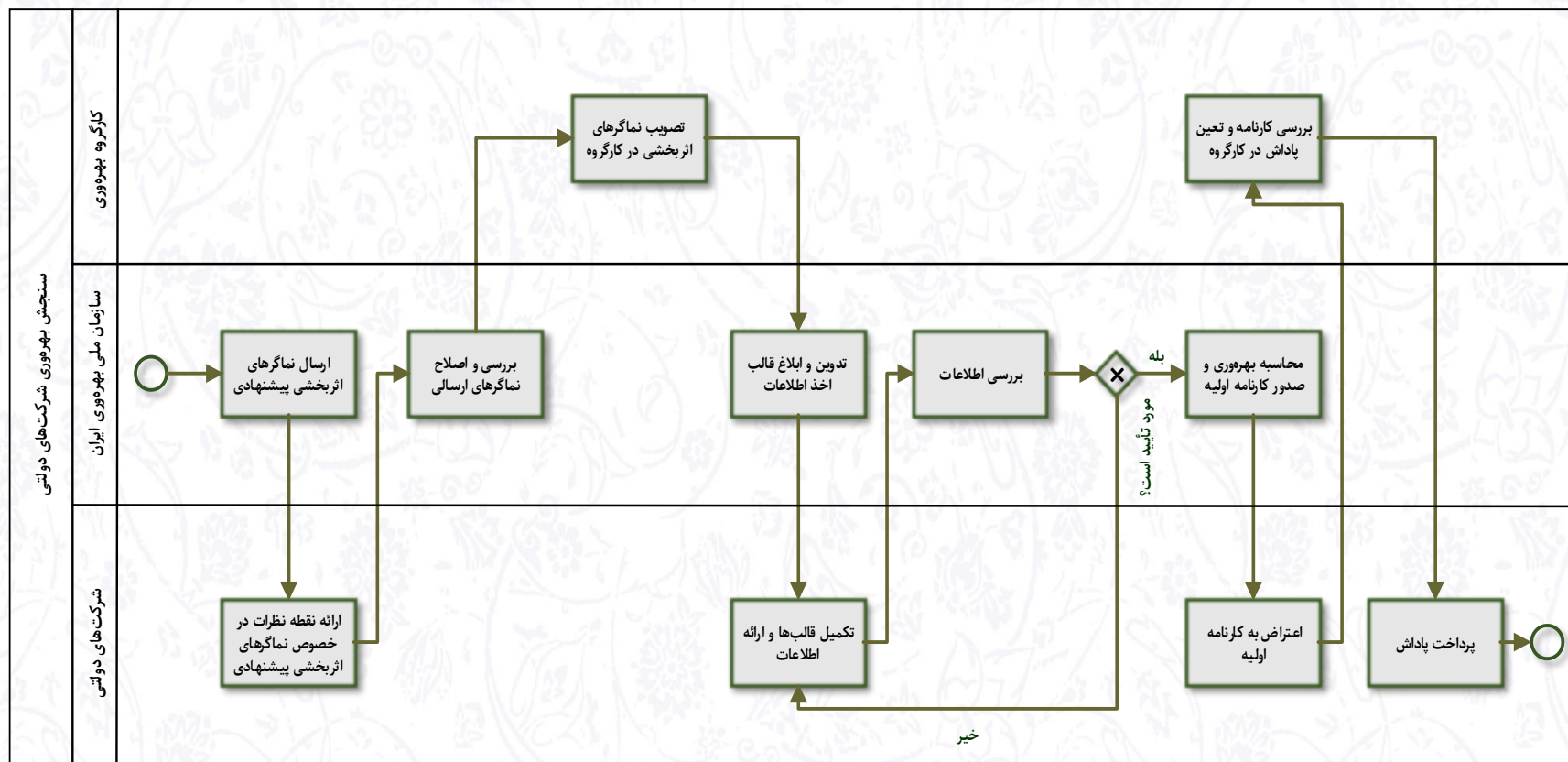
به منظور ارتقای شفافیت و افزایش مطالبه عمومی از عملکرد شرکت‌های دولتی رویه انتشار نتایج ارزیابی بهره‌وری به شرح زیر است:

- نتایج ارزیابی شامل کارنامه ارزیابی بهره‌وری شرکت، امتیاز و سطح بهره‌وری از طریق سازمان به شرکت‌های دولتی مضمول، وزارتخانه‌های متولی و نهادهای نظارتی ذیربط ارسال خواهد شد.
 - گزارش تجمیعی وضعیت بهره‌وری شرکت‌های دولتی در سال ۱۴۰۲ به دفتر هیئت دولت و سایر نهادهای نظارتی ارسال می‌شود.
 - گزارش امتیاز و سطح بهره‌وری شرکت‌های دولتی شامل شرکت‌های برتر و شرکت‌های ضعیف از طریق رسانه‌های عمومی منتشر خواهد شد.
- نتایج ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی به تفکیک و در قالب سامانه آینه بهره‌وری به نشانی <https://www.npo.gov.ir/productivity-indicators-system> منتشر خواهد شد.

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

۷-۵- فرآیند اجرایی سنجش عملکرد شرکت‌های دولتی

به‌منظور درک بهتر ترتیب فعالیت‌های مرتبط با ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی، فرآیند کلی در قالب نمودار جریان به‌صورت شکل زیر نمایش داده شده است.

شکل ۳- فرآیند اجرایی سنجش عملکرد شرکت‌های دولتی

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

۵-۸- نقش‌ها و مسئولیت‌ها

به‌منظور آگاهی از زمان‌بندی فعالیت‌های ترسیم‌شده در نمودار جریان، کلیه‌ی اقدامات مربوط به ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی به همراه ذکر دستگاه‌های مسئول و همکار و آخرین مهلت جهت انجام هر فعالیت در جدول ۱۲ آورده شده است.

جدول ۱۲- اقدامات، مسئولیت‌ها و زمان‌بندی انجام فعالیت‌ها

اقدام	دستگاه مسئول	دستگاه همکار	آخرین مهلت	ملاحظات
ارسال نماگرهای پیامدی	سازمان ملی بهره‌وری		۱۴۰۳/۰۵/۱۵	
اعلام نظر در خصوص نماگرهای پیشنهادی	وزارتخانه متولی / شرکت مادر تخصصی		۱۴۰۳/۰۵/۳۱	
تصویب و ابلاغ نماگرها	کارگروه بهره‌وری		۱۴۰۳/۰۶/۱۵	-
تدوین و ابلاغ قالب‌های اختصاصی اخذ اطلاعات	سازمان ملی بهره‌وری ایران	شرکت‌های دولتی	۱۴۰۲/۰۵/۳۱	در جلسات اختصاصی بین شرکت دولتی و سازمان تدوین خواهد شد.
تکمیل قالب‌های اطلاعاتی برای ارزیابی وضعیت	شرکت‌های دولتی	-	۱۴۰۲/۰۸/۲۰	
تعیین اهداف نماگرهای ابلاغی	شرکت‌های دولتی	وزارتخانه متولی	۱۴۰۳/۰۶/۳۱	
تأیید اهداف	کارگروه بهره‌وری	وزارتخانه متولی	۱۴۰۳/۰۷/۳۰	
صدور کارنامه	سازمان ملی بهره‌وری ایران		دو هفته کاری پس از ارائه قالب‌های اطلاعاتی تأییدشده	درخصوص شرکت‌های گروه ۱، چهار هفته کاری پس از ارائه قالب اطلاعاتی آخرین شرکت گروه
اعتراض به نتایج کارنامه	شرکت‌های دولتی		ده روز کاری پس از صدور کارنامه اولیه	
بررسی اعتراضات و صدور کارنامه نهایی	سازمان ملی بهره‌وری		دو هفته کاری پس از ثبت اعتراض	
تعیین سطح بهره‌وری در کارگروه	کارگروه بهره‌وری		یک‌ماه کاری پس از صدور کارنامه نهایی	

پیوستها

شيوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

پیوست الف- شناسنامه نماگرهای اثربخشی

عنوان نماگر	نوع نماگر	نوع هدف‌گذاری
	☒ مستقیم ☐ معکوس	☐ رشد ☐ سطح
مأموریت مرتبط	حد نوسان رشد	حد آستانه ^۹ سطح
فرمول محاسبه نماگر	ارزش عمومی مرتبط	

نام و روش تولید متغیر(های) مورد استفاده در فرمول محاسبه نماگر												
ردیف	عنوان متغیر	واحد اندازه‌گیری	مرجع اخذ داده			روش تولید داده			تواتر زمانی تولید داده			
			وزارتخانه متولی	سایر دستگاه‌ها	ثبتي	نمونه‌گیری	برآورد	سایر	فصلی	شش ماهه	سالانه	سایر
۱			☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
۲			☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
۳			☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

تعاریف واژه‌های مورد استفاده در فرمول محاسبه نماگر		
ردیف	عنوان کلیدواژه	توضیحات

واحد اندازه‌گیری نماگر	وضعیت نماگر	برنامه زمانی تولید
☒ تولید می‌شود	☐ تولید نمی‌شود.	
سطح ارائه نماگر	دوره زمانی ارائه نماگر	

☐ کل گروه	☐ شرکت	☐ شرکت فرعی:	☐ دو سالانه	☒ سالانه	☐ سایر (ذکر شود)
(تمام شرکت‌های اصلی و فرعی گروه) اصلی/مادر تخصصی					

سطح محرمانگی نماگر	مرجع تصویب سطح محرمانگی
☒ بدون طبقه‌بندی ☐ محرمانه ☐ فوق محرمانه ☐ سری	
توضیحات	

^۹ حد آستانه برای نماگرهای معکوس بیشینه و برای نماگرهای مستقیم کمینه است.

پیوست ب - روش‌شناسی ارزیابی کارایی شرکت‌های دولتی

مقدمه

کارایی بیانگر درجه استفاده مؤثر یک بنگاه از نهاده‌های تولید (نیروی انسانی، سرمایه‌های فیزیکی و طبیعی، انرژی، مواد اولیه، دارایی‌های نامشهود و ...) برای تولید کالا و خدمات یا ستانده‌های بنگاه است. در این گزارش کارایی با استفاده از نماگرهای کارایی براساس نسبت ستانده فیزیکی (کالا و خدمات تولیدشده) به نهاده فیزیکی (منابع اقتصادی مورد استفاده در تولید) تعریف می‌شود^{۱۰} که ستانده یا نهاده می‌تواند شامل یک یا چند محصول یا عامل تولید باشد.

درباره تعریف کلی سنج‌های کارایی به صورت نسبت سنجه حجمی ستانده^{۱۱} به سنجه حجمی نهاده^{۱۲} اجماع وجود دارد. اما براساس کاربردهای مختلف مورد انتظار از سنجش کارایی و همچنین ماهیت فعالیت مورد ارزیابی، می‌توان سنج‌های کارایی متفاوتی را چه از لحاظ مؤلفه‌های ستانده و نهاده و چه از لحاظ روش ساخت سنج‌های کارایی، تعریف و سنجش کرد. مهم‌ترین اصول در نظر گرفته شده به منظور تعریف و شناسایی ارقام به شرح زیر است:

- تمامی ارقام ستانده (ارزش ستانده ناخالص، ارزش افزوده) و نهاده (مصارف واسطه، نیروی کار و موجودی سرمایه) در انطباق کامل با آخرین نسخه از استاندارد حساب‌های ملی (SNA 2008) شناسایی و احصا شده‌اند. بنابراین داده‌های این گزارش، امکان مقایسه یک بنگاه در طول زمان و با فعالیت‌های اقتصادی متناظر را فراهم می‌کند.
- از بین روش‌های مختلف به منظور ترکیب عوامل تولید و ستانده‌ها، رویکرد مورد استفاده در این گزارش رویکرد ناپارامتری غیرمرزی شاخص عددی^{۱۳} بوده است. این رویکرد امکان اندازه‌گیری شاخص‌های کارایی تعداد قابل توجهی بنگاه و به روز نگه داشتن مستمر و سالانه این شاخص‌ها را فراهم می‌کند. به شرط آن‌که شناسایی و احصای ارقام مختلف ستانده و نهاده با دقت صورت گیرد، رویکرد شاخص عددی علی‌رغم فروض محدودکننده خود و دارا بودن محدودیت‌های تحلیلی، به منظور مقایسه بین زمانی عملکرد شرکت‌های دولتی مناسب و انعکاس وضعیت موجود آن‌ها رویکردی قابل اطمینان خواهد بود.
- هر چند نماگرهای کارایی، جزو نماگرهای مالی حساب نمی‌شوند، اما مهم‌ترین مأخذ برای احصای اطلاعات مربوط به این نماگرها، صورت‌های مالی و یادداشت‌های توضیحی مربوطه به‌ویژه صورت سود و زیان و صورت وضعیت مالی (ترازنامه) بوده است. با این وجود با توجه به کیفیت و کفایت اطلاعات مندرج در صورت‌های مالی، ممکن است اطلاعات تکمیلی از شرکت‌های دولتی اخذ شده باشد.
- در این شیوه‌نامه سنج‌های کارایی به صورت شاخص‌هایی تعریف شده‌اند که هدف آن‌ها مقایسه هر شرکت با وضعیت گذشته خود است. بنابراین سطح شاخص‌های کارایی بخش‌ها یا شرکت‌های مختلف قابلیت مقایسه با هم را نداشته و صرفاً رشد آن‌ها قابل مقایسه است.

^{۱۰} در ادبیات اقتصادی نماگرهای ستانده به نهاده به عنوان نماگرهای بهره‌وری شناخته می‌شوند و کارایی بر اساس فاصله از وضعیت بهینه (مرز کارایی) سنجیده می‌شود اما با توجه به مدل مفهومی معرفی شده در این شیوه‌نامه، در این‌جا مفهومی متفاوت از کارایی مورد نظر است.

^{۱۱} Output

^{۱۲} Input

^{۱۳} Index Number

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

ب-۱- سنجش ستانده

مجموع کالاها و خدمات تولیدشده در یک بنگاه به منظور عرضه به خارج از بنگاه و ارزش کالاها و خدمات تولیدشده به منظور مصرف در همان بنگاه را ارزش ستانده می‌نامند. موارد ذیل جزو ستانده‌های یک شرکت دولتی محسوب می‌شوند.

- ۱- فروش کالا یا خدمات اصلی یا فرعی بازاری
- ۲- اجرای پروژه‌ها (طرح‌ها)ی تملک دارایی
- ۳- ارائه خدمات عمومی غیربازاری (یا بدون درآمد).

ستانده یک بنگاه را می‌توان به صورت کمیت (تعداد، وزن، یا حجم) محصولات تولیدشده، مانند وزن فولاد، تعداد خودرو، حجم محصولات پتروشیمی، تعداد خدمات ارائه‌شده به مشتریان و نظایر آن، بیان نمود. در صورت استفاده از ستانده فیزیکی، امکان جمع نمودن ستانده‌های غیرهمگن یک بنگاه وجود ندارد، به عبارت دیگر چنانچه بنگاه بیش از یک نوع محصول با کیفیت‌های مختلف تولید کند، تجمیع مقدار محصولات ناهمگن آن به عنوان ستانده کل قابل دفاع نیست. بنابراین به منظور محاسبه ستانده بنگاه می‌توان از روش محاسبه ارزش ستانده استفاده می‌شود. رایج‌ترین نماگرهای محاسبه ارزش ستانده:

- ارزش ستانده ناخالص
- ارزش افزوده.

ب-۱-۱- احصای اقلام ارزش ستانده ناخالص

- **فروش کالا یا خدمات اصلی یا فرعی بازاری**
 - درآمدهای عملیاتی که ناشی از فروش کالاها و ارائه خدمات اصلی یا فرعی است و عمدتاً از صورت سود و زیان قابل احصا هستند ستانده محسوب می‌شود.
 - در صورتی درآمد حاصل از فروش یک گروه مشخص کالا یا خدمت یا کل کالا و خدمات فروخته‌شده، حداقل ۸۰ درصد هزینه تولید آن گروه خدمت (شامل هزینه‌های نیروی انسانی، هزینه خرید کالا و خدمات واسطه‌ای و هزینه استهلاک تعدیل‌شده^{۱۴}) را در دو سال گذشته پوشش دهد، کالا بازاری در نظر گرفته می‌شود و در مواردی که این نسبت بین ۵۰ و ۸۰ درصد باشد، توسط سازمان، بازاری بودن کالا/خدمت به صورت کارشناسی تعیین می‌شود.
 - برخی از اقلام مندرج در سرفصل درآمد عملیاتی مانند درآمد حاصل از سرمایه‌گذاری یا درآمد جریمه (مگر در خصوص شرکت‌های حوزه مالی) جزو ستانده محسوب نمی‌شود.

^{۱۴} استهلاک تعدیل شده با اخذ اطلاعات مرتبط با دارایی‌های ثابت مشهود و نامشهود از آخرین سال تجدید ارزیابی توسط سازمان محاسبه می‌شود و عموماً به صورت قابل توجهی بیش از استهلاک مندرج در صورت‌های مالی است.

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

- در خصوص اکثر شرکت‌های دولتی تولیدی، محصول فروخته‌شده و خودمصرفی ستانده محسوب شده و محصولات تولیدشده فروخته‌نشده (انباشت‌شده در انبار) مگر در موارد استثنایی جزو ستانده محسوب نمی‌شود.
- در شرکت‌های بازرگانی که محصول خریداری شده را بدون تغییر شکل می‌فروشند، اختلاف ارزش فروش و خرید ستانده محسوب می‌شود.
- درآمد پیمانکاری، ارزش محصولات فروخته‌شده شرکت‌های پیمانکاری، ساختمانی یا مجری و یا سهم پروژه‌ها از بهای تمام‌شده و هزینه‌های اداری و فروش جزو ستانده‌های نوع دوم (انجام پروژه) محسوب می‌شود.

■ اجرای پروژه‌ها و طرح‌ها

- اجرای انواع پروژه‌های ساخت، اعم از احداث زیرساخت‌های حمل‌ونقل، انرژی، ارتباطات و ...، احداث ساختمان‌های مسکونی، اداری و ...، ایجاد و نوسازی کارخانجات و خطوط تولید، اجرای پروژه‌های مرتبط با فناوری اطلاعات و سایر طرح‌های تملک دارایی جزو ستانده شرکت دولتی محسوب می‌شود. خواه این پروژه‌ها پس از تکمیل در مالکیت خود شرکت درآیند، خواه پروژه‌ها پس از تکمیل به سایر اشخاص حقیقی یا حقوقی واگذار/فروخته شود.
- در صورتی که پروژه به صورت کامل یا بخشی با استفاده از منابع در اختیار شرکت دولتی (یعنی نیروی کار تحت استخدام شرکت، ماشین‌آلات و تجهیزات تحت تملک شرکت و مصارف واسطه خریداری‌شده توسط شرکت دولتی) صورت گیرد، کل ارزش پروژه به‌عنوان ستانده محسوب می‌شود.
- در صورتی که پروژه به صورت کامل توسط پیمانکار انجام شود و شرکت صرفاً در جایگاه مدیریت طرح (کارفرما) قرار داشته باشد، ارزش فروش منهای ارزش بهای تمام‌شده به‌عنوان ستانده احصا می‌شود.
- باتوجه به طولانی بودن اجرای طرح‌ها، معیار احصای ستانده‌های پروژه، تکمیل طرح نبوده و افزایش کار در جریان تکمیل به‌عنوان ستانده در نظر گرفته می‌شود.
- در شرکت‌های دولتی که در کنار تولید محصول و ارائه خدمت، به اجرای طرح نیز اشتغال دارند، سهم طرح‌ها از بهای تمام‌شده و هزینه‌های اداری، عمومی و فروش جزو ستانده شرکت محسوب می‌شود.
- ارائه خدمات عمومی غیربازاری (یا بدون درآمد)
- شرکت دولتی ممکن است بر اساس مأموریت‌های محوله، اقدام به تولید کالا یا خدماتی به ذینفعان بیرون از شرکت نماید که در قبال ارائه آن‌ها هیچ درآمدی کسب نمی‌کند یا درآمد کسب‌شده در مقایسه با هزینه‌های تولید آن بسیار کوچک هستند^{۱۵}. این موارد جزو ستانده‌های غیربازاری شرکت محسوب خواهند شد. صدور مجوز، ارائه معرفی‌نامه، تهیه گزارش، تولید اسناد و استانداردهای فنی قابل استفاده برای عموم از این قبیل خدمات هستند.

^{۱۵} در ادبیات موضوع معیار غیربازاری بودن ستانده آن است که قیمت‌های فروش غیراقتصادی باشد یا تغییرات قیمت آن کالا/خدمت اثری در تصمیم تولیدکننده در افزایش یا کاهش میزان تولید نداشته باشد. با این حال به‌منظور کمی کردن این معیار کیفی، در این شیوه‌نامه نسبت هزینه تولید به درآمد مبنای تصمیم‌گیری قرار گرفته است.

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

- در صورتی درآمد حاصل از فروش یک گروه مشخص کالا یا خدمت یا کل کالا و خدمات فروخته شده، حداقل ۵۰ درصد هزینه تولید آن گروه خدمت (شامل هزینه‌های نیروی انسانی، هزینه خرید کالا و خدمات واسطه‌ای و هزینه استهلاک تعدیل شده^{۱۶}) را در دو سال گذشته پوشش ندهد، ستانده غیربازاری در نظر گرفته می‌شود و در صورتی که این نسبت پوشش‌دهی بین ۵۰ و ۸۰ درصد باشد، توسط سازمان، غیربازاری بودن کالا/ خدمت به صورت کارشناسی تعیین می‌شود.
- شرکت دولتی ممکن است بر اساس مأموریت‌های محوله، اقدام به تولید کالا یا خدماتی به ذینفعان بیرون از شرکت نماید که در قبال ارائه آن‌ها هیچ درآمدی کسب نمی‌کند. این موارد جزو ستانده‌های شرکت محسوب خواهند شد. صدور مجوز، ارائه معرفی‌نامه، تهیه گزارش، تولید اسناد و استانداردهای فنی قابل استفاده برای عموم از این قبیل خدمات هستند.
- احتساب خدمات بدون درآمد به‌عنوان ستانده تنها در صورتی قابل انجام خواهد بود که اطلاعات مربوط به بهای تمام‌شده هر واحد محصول و مقدار محصول تولیدشده به صورتی اطمینان‌آور در دسترس باشد.

ب-۱-۲- ساخت شاخص حجمی ارزش ستانده ناخالص

همان‌طور که پیش‌تر بیان شده، سنجه‌های کارایی از نسبت حجمی ستانده به حجم نهاده حاصل می‌شود و در نتیجه از مجموع ارزش اسمی اقلام ستانده نمی‌توان به‌عنوان ستانده استفاده کرد. از سوی دیگر ترکیب مقادیر فیزیکی ستانده‌های ناهمگون نیز بی‌معنا است.

در نتیجه شاخص حجمی ستانده (که به آن ستانده قیمت ثابت نیز می‌گویند) با داشتن مقادیر فیزیکی ستانده و با وزن ارزش نسبی آن‌ها، ساخته می‌شود.

▪ **شاخص حجمی ستانده فروش:** شاخص حجمی ستانده فروش از تقسیم ارزش ستانده (به قیمت جاری) به شاخص قیمت ستانده به دست می‌آید. شاخص قیمت ستانده مورد استفاده شاخص فیشر (میانگین هندسی شاخص‌های قیمت لاسپیرز و پاشه) اختصاصی شرکت است که بر اساس اطلاعات مقدار و قیمت ستانده‌های شرکت حاصل شده است. شاخص‌های قیمت به صورت زنجیره‌ای و با سال پایه متغیر (t-1) ساخته می‌شوند.

$$Ou_{s,t} = \frac{\sum P_t Q_t}{Fi_{t,t-1}}$$

$$Fi_{t,t-1} = \sqrt{La_{t,t-1} \times Pa_{t,t-1}}$$

$$La_{t,t-1} = \frac{\sum P_t Q_t}{\sum P_{t-1} Q_{t-1}}$$

$$Pa_{t,t-1} = \frac{\sum P_t Q_t}{\sum P_{t-1} Q_t}$$

P = قیمت محصول فروخته شده

Q = مقدار محصول فروخته شده

^{۱۶} استهلاک تعدیل شده با اخذ اطلاعات مرتبط با دارایی‌های ثابت مشهود و نامشهود از آخرین سال تجدید ارزیابی توسط سازمان محاسبه می‌شود و عموماً به‌صورت قابل توجهی بیش از استهلاک مندرج در صورت‌های مالی است.

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

▪ شاخص حجمی ستانده طرح‌ها:

در مرحله اول شاخص حجمی ستانده پروژه‌ها ذیل هر گروه پروژه (یا طرح) بر اساس حجم عملیات سالانه (مانند کیلومتر راه احداث شده، هکتار زمین آماده شده، مگاوات آمپر ظرفیت ایجاد شده یا ...) یا درصد پیشرفت فیزیکی پروژه طی سال و مخارج مرتبط با پروژه طی سال به شکل زیر ساخته می‌شود. پروژه‌های ذیل هر گروه پروژه از نظر ماهیت فعالیت‌های مرتبط با مدیریت طرح باید تا حد ممکن همگن باشند.

$$\overline{Ou}_{s,t} = \prod (Pr_{i,t}/Pr_{i,t-1})^{1/2 \times (Cost_{i,t} + Cost_{i,t-1})}$$

$Pr_i = i$ حجم عملیات یا پیشرفت فیزیکی پروژه

$cost_i = i$ مخارج سالانه پروژه

$cost_T =$ مخارج سالانه کل پروژه‌های یک گروه

در مرحله دوم شاخص‌های حجمی ساخته شده برای هر گروه با وزن سهم گروه پروژه در هزینه‌های جاری با هم جمع می‌شوند.

▪ شاخص حجمی ستانده بدون درآمد:

شاخص حجمی ستانده بدون درآمد با احصای اطلاعات مربوط به مقدار خدمت ارائه شده در هر گروه خدمت (به شکلی که خدمات هر گروه از نظر ماهیت همگن باشد) و با وزن مخارج قابل انتساب مستقیم و سربار به هر گروه خدمت به شکل زیر ساخته می‌شود.

$$\overline{Ou}_{p,t} = \prod (S_{i,t})^{1/2 \times (Exp_{i,t} + Exp_{i,t-1})}$$

$S_i = i$ مقدار ارائه شده خدمت

$Exp_i = i$ سهم هزینه‌ای قابل انتساب به خدمت

▪ ترکیب ستانده‌های فروش، طرح و خدمات بدون درآمد:

به منظور ترکیب سه شاخص حجمی فوق، هر یک از شاخص‌های حجمی در سهم سالانه فعالیت‌های متناظر در هزینه‌های سالانه شرکت ضرب شده و با هم جمع می‌شوند.

ب-۱-۳- ارزش افزوده

ارزش جدید ایجاد شده در فرایند تولید را ارزش افزوده گویند که با کسر نهاده‌های واسطه از ستانده به دست می‌آید، به عبارت دیگر ارزش ستانده منهای ارزش مصرف واسطه، ارزش افزوده نامیده می‌شود. به دلایل زیر ارزش افزوده معیار مناسبی برای سنجش ستانده بنگاه است.

▪ ارزش افزوده، تفاوت بین ارزش ستانده ناخالص بنگاه با ارزش مواد واسطه و خدمات مصرفی را نشان می‌دهد و شامل فروش غیر عملیاتی نیست. بنابراین ضمن تمرکز بر ارزش واقعی ایجاد شده توسط بنگاه، موجب ایجاد یک چشم‌انداز مشتری محور برای بنگاه خواهد شد.

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

- ارزش افزوده نوعی ابزار انگیزشی موثر است که می‌تواند ارتباط کارکنان با مالکان و سرمایه‌گذاران را عمیق‌تر کند چرا که هر وقت ارزش ایجاد شده در اثر تلاش جمعی بیشتر شود، ثروت توزیع شده نیز برای کسانی که در ایجاد آن سهیم بوده‌اند بیشتر می‌شود.
 - ارزش افزوده متأثر از فرآیند برون‌سپاری^{۱۷} و درون‌سپاری^{۱۸} بوده، بنابراین اثربخشی این موضوع به خوبی در نماگرهای کارایی تک‌عاملی منعکس می‌شود.
- ارزش افزوده بنگاه به قیمت جاری و ثابت از کسر مصارف واسطه از ارزش ستانده ناخالص به قیمت جاری و ثابت حاصل می‌شود.

$$VA_t = GO_t - IC_t$$

$$\overline{VA}_t = \overline{GO}_t - \overline{IC}_t$$

ب-۲- سنجش نهاده‌های تولید

نهاده‌های مورد استفاده در تولید ستانده‌ها به سه گروه تقسیم می‌شوند:

- نیروی کار (سرمایه انسانی)
- سرمایه فیزیکی
- سرمایه نامشهود
- مصارف واسطه شامل خدمات واسطه، مواد و کالای واسطه، انرژی.

ب-۲-۱- نیروی کار

به کلیه کارکنان یک بنگاه که به صورت رسمی، پیمانی یا روزمزد، در استخدام شرکت می‌باشند، نیروی کار، اطلاق می‌شود. برای محاسبه بهره‌وری نیروی کار لازم است نفر-ساعت کار انجام شده برای تولید ستانده‌ها محاسبه شود این سنجح میزان واقعی نهاده کار صرف شده برای تولید ستانده را نشان می‌دهد، اما از آنجا که داده‌های نفر-ساعت کار انجام شده به راحتی در دسترس نیست، از تعداد نیروی کار به عنوان نسخه جایگزین استفاده می‌شود. (در این حالت لازم است زمان کار کارگران پاره‌وقت، به معادل تعداد نیروی کار تبدیل شود).

- در این شیوه‌نامه نهاده نیروی کار بر حسب تعداد کارکنان شرکت از یادداشت‌های توضیحی صورت‌های مالی مورد نظر است. لازم به ذکر است، کارکنانی که در خدمت بنگاه بوده، اما از بنگاه دیگری دستمزد دریافت می‌کنند (کارکنان شرکت‌های خدماتی یا پیمانکار) اعم از اینکه تمام‌وقت یا پاره‌وقت باشند، جزء کارکنان بنگاه محسوب نمی‌شوند.

¹⁷ Outsourcing

¹⁸ Insourcing

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

- کارکنانی که به شکل مأمور در شرکت دولتی مورد ارزیابی فعالیت می‌کنند یا سربازان امریه، جزو نیروی کار شرکت محسوب می‌شوند. بالعکس پرسنل شرکت که به‌عنوان مأمور در یک دستگاه اجرایی دیگر مشغول به خدمت هستند باید به نحو مقتضی از شمار نیروی کار شرکت خارج شوند.
- از آنجا که کیفیت و سطح ارزشمندی کارکنان از منظر سرمایه انسانی یکسان نیست، تفکیک کارکنان بر اساس معیارهایی چون سطح سواد، تجربه، رتبه و مانند آن (به‌منظور تعدیل کیفی نهاد کار با استفاده از وزن جبران خدمات در هریک از دسته‌های تفکیک‌شده)، در صورتی که قابل احصا باشد، می‌تواند وضعیت نهاد نیروی کار و به تبع آن کارایی شرکت را به شکل دقیق‌تری منعکس نماید. در حال حاضر ارزیابی نهاد نیروی کار بدون در نظر گرفتن کیفیت نیروی کار (سرمایه انسانی) صورت می‌گیرد.

سنجش کیفیت نیروی کار

- تهیه بانک اطلاعاتی کاملی از کارکنان با طبقه‌بندی‌های مختلف بر حسب ویژگی‌های متنوع تهیه شود. مهم‌ترین دسته‌بندی‌های مفید برای محاسبه نهاد نیروی کار عبارتند از:
 - مهارت و دانش نیروی کار: براساس سطح تحصیلات یا سطح صلاحیت‌های شغلی مورد نیاز برای انجام کار
 - رتبه یا جایگاه شغلی مثلاً کارگر ساده، تکنیسین، سرکارگر، مدیر عملیاتی و
- استخراج اطلاعات جبران خدمات هر یک از طبقات مذکور (شامل حقوق و مزایای نقدی و غیرنقدی و نیز سهمیه تأمین اجتماعی پرداختی توسط کارفرما به نیابت از کارکنان) به‌منظور وزن‌دهی به هر یک از طبقات کارکنان
- تجمیع تعداد کارکنان هر دسته: در این دستورالعمل استفاده از متدولوژی شاخص‌های عددی برای تجمیع داده‌های نیروی کار توصیه می‌شود. در نتیجه شاخص تورنکوویست تغییرات مقدار نیروی کار بین سال ۰ و ۱ (TL) به روش زیر حاصل می‌شود:

$$TL = \prod_{k=1}^K \left[\frac{L_{1k}}{L_{0k}} \right]^{\frac{v_{k1} + v_{k0}}{2}}$$

v_k = سهم جبران خدمات نیروی کار دسته k ام از کل جبران خدمات پرداختی به کارکنان

توجه: به‌منظور افزایش دقت محاسبه نهاد نیروی کار، جایگزین کردن نفر-ساعت کار واقعی نیروی کار به جای

تعداد توصیه می‌شود.

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

ب-۲-۲- سرمایه فیزیکی (دارایی‌های ثابت مشهود)

دارایی به هرگونه منبع دارای ارزش اقتصادی تحت مالکیت یا کنترل شرکت اطلاق می‌شود که انتظار می‌رود در آینده برای شرکت ایجاد منفعت اقتصادی (به صورت ایجاد جریان نقدی، کاهش هزینه، افزایش فروش و ...) نماید. دارایی می‌تواند از خارج بنگاه خریداری یا اکتساب شده یا در داخل بنگاه توسعه یافته یا ایجاد شود. به طور معمول دارایی‌های یک شرکت از دو دسته دارایی‌های جاری و دارایی‌های غیرجاری شامل دارایی‌های ثابت مشهود، دارایی‌های مالی و دارایی‌های نامشهود، تشکیل می‌شود.

از میان موارد فوق دارایی‌های ثابت مشهود و دارایی نامشهود که در تولید به طور مکرر مورد استفاده قرار گرفته و ایجاد ظرفیت تولید می‌کند و طول عمر آن‌ها معمولاً بیش از یکسال است، به‌عنوان نهاده تولید، در سنجش و ارزیابی کارایی و کارایی بنگاه اقتصادی مورد توجه قرار دارند.

- زمین یا سایر دارایی‌های ساخته‌نشده مانند معدن ممکن است برای برخی تحلیل‌ها به‌عنوان بخشی از سرمایه فیزیکی در نظر گرفته نمی‌شود.
- در این شیوه‌نامه نهاده سرمایه با استفاده از سنجه موجودی سرمایه مولد^{۱۹} سنجیده می‌شود.
- سنجش دقیق موجودی سرمایه مولد گام مهمی در احصای نهاده سرمایه است. به‌منظور سنجش موجودی سرمایه روش‌های مختلفی وجود دارد که از بین آن‌ها روش موجودی‌گیری دائمی (PIM) با توجه هدف و قلمرو این شیوه‌نامه انتخاب شده است.

روش موجودی‌گیری دائمی (Perpetual Inventory Method)

۱. تهیه لیستی از دسته‌های اقلام سرمایه ای مشابه از اقلام یادداشت دارائی‌های ثابت مشهود و نامشهود ترانزنامه، با توجه به ماهیت بنگاه. مثلاً: ساختمان، وسایل نقلیه، ماشین‌آلات و تجهیزات تولید، ابزار و وسایل کار با دوام، لوازم و تجهیزات اداری و ...
۲. جمع‌آوری اطلاعات سری زمانی مخارج سرمایه‌گذاری در هر دسته حداقل از آخرین سال تجدید ارزیابی دارایی‌ها^{۲۰}
۳. تبدیل قیمت‌های جاری به ثابت مقادیر مخارج سرمایه گذاری با استفاده از شاخص‌های قیمت مناسب مانند شاخص ضمنی قیمت تولید کننده
۴. احصای الگوی استهلاک و احصای الگوی کارایی-عمر هر دسته از دارایی‌های ثابت: این کار در قالب انتساب عمر مفید (عمر سرویس‌دهی) دارایی و توزیع ارزش دارایی در طول زمان عمر مفید صورت می‌گیرد. در پروژه فعلی برای سادگی الگوی استهلاک و عمر مفید، برابر با مقادیر در نظر گرفته‌شده در صورت وضعیت مالی (ترانزنامه) شرکت‌های دولتی در نظر گرفته شده است.

¹⁹ Productive Capital Stock

^{۲۰} دسته‌بندی باید حتی‌المقدور تا حدی تفصیلی باشد که بتوان یک عمر مفید و الگوی فرسودگی واحد به همه اقلام سرمایه‌ای موجود در دسته نسبت داد.

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

۵. محاسبه موجودی سرمایه در هر دسته: پس از احصای اقلام فوق‌الذکر با کمک رابطه زیر می‌توان موجودی سرمایه به قیمت ثابت در هر دسته از اقلام دارایی ثابت را محاسبه کرد.

$$\begin{aligned} \overline{K}_{0,i} &= K_{0,i} / PI_{0,i} \\ CF_{1,i} &= I_{1,i} - I_{0,i} \\ \overline{CF}_{1,i} &= CF_{1,i} / PI_{1,i} \\ \delta_{1,i} &= d_{1,i} / (K_{0,i} + \frac{1}{2} CF_{1,i}) \\ \overline{D}_{1,i} &= \delta_{1,i} (\overline{K}_{0,i} + \frac{1}{2} \overline{CF}_{1,i}) \\ \overline{K}_{1,i} &= \overline{K}_{0,i} + \overline{CF}_{1,i} - \overline{D}_{1,i} \\ &\vdots \\ &\vdots \\ CF_{t,i} &= I_{t,i} - I_{t-1,i} \\ \overline{CF}_{t,i} &= CF_{t,i} / PI_{t,i} \\ \delta_{t,i} &= d_{t,i} / (K_{t-1,i} + \frac{1}{2} CF_{t,i}) \\ \overline{D}_{t,i} &= \delta_{t-1,i} (\overline{K}_{t-1,i} + \frac{1}{2} \overline{CF}_{t,i}) \\ \overline{K}_{t,i} &= \overline{K}_{t-1,i} + \overline{CF}_{t,i} - \overline{D}_{t,i} \end{aligned}$$

$K_{0,i}$: ارزش دفتری گروه دارایی i در انتهای آخرین سال تجدید ارزیابی.

$K_{t,i}$: ارزش دفتری در انتهای سال t

$\overline{K}_{t,i}$: موجودی سرمایه گروه دارایی i در پایان سال t (به قیمت ثابت)

$I_{t,i}$: مانده بهای تمام‌شده گروه دارایی i در پایان سال t

$CF_{t,i}$: تشکیل سرمایه ناخالص گروه دارایی i در سال t

$\overline{CF}_{t,i}$: تشکیل سرمایه ناخالص گروه دارایی i در سال t (به قیمت ثابت)

D_t : استهلاک دفتری گروه دارایی i در سال t

$D_{t,i}$: استهلاک واقعی گروه دارایی i در سال t (به قیمت ثابت)

$P_{t,i}$: شاخص قیمت گروه دارایی i در سال t نسبت به سال پایه

تجمیع ارزش موجودی سرمایه و محاسبه موجودی سرمایه کل به قیمت ثابت و جاری:

$$\begin{aligned} \overline{K}_t &= \sum \overline{K}_{t,i} \\ K_t &= \sum (\overline{K}_{t,i} \times PI_{t,i}) \\ D_{t,i} &= K_{t,i} * \delta_{t,i} \\ D_t &= \sum D_{t,i} \end{aligned}$$

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

ب-۲-۳- مصارف واسطه

مصرف واسطه به ارزش کلیه کالاها و خدماتی که در فرآیند تولید کالا یا ارائه خدمات، به‌عنوان نهاده مورد استفاده قرار گرفته و به مصرف رسیده یا تغییر شکل می‌دهند، اطلاق می‌شود. مصرف واسطه به سه دسته اصلی مواد، انرژی و خدمات، تقسیم می‌شود.

▪ دقیقاً مشابه با ستانده، اثر افزایش سطح عمومی قیمت از مصارف واسطه نیز باید حذف شود یا به عبارت دیگر شاخص حجمی مصرف واسطه به‌دست آید. با توجه به آنکه به‌دست آوردن مقدار (حجم) برای بسیاری از هزینه‌های مصرفی شرکت‌های دولتی مقدور نیست، در این شیوه‌نامه مصارف واسطه در دو گروه انرژی و مواد مستقیم (دارای حجم) و سایر مصارف واسطه (بدون حجم) دسته‌بندی می‌شوند.

▪ انرژی و مواد مستقیم مصرفی:

○ هزینه مواد مستقیم مصرفی و انرژی بر شاخص قیمت انرژی مصرفی و مواد مصرفی تقسیم شده تا شاخص حجمی مصارف واسطه به دست آید.

○ شاخص قیمت مصارف واسطه اختصاصی بنگاه به شکل شاخص عددی فیشر با استفاده از اطلاعات مربوط به قیمت و مقدار اقلام تشکیل‌دهنده مواد مستقیم و انرژی (مثلاً کالای مصرفی ۱ تا n ، آب و برق و انواع حامل‌های انرژی فسیلی) ساخته‌شده و در نهایت به‌عنوان شاخص قیمت مصرف انرژی و مواد مستقیم مورد استفاده قرار می‌گیرد.

▪ سایر مصارف واسطه:

○ سایر مصارف واسطه اعم از مواد و قطعات سربار و خدمات خریداری شده، با استفاده از شاخص‌های ضمنی مصرف واسطه یا ستانده صنعت متناظر با ماهیت کالا/خدمت خریداری شده، یا شاخص قیمت تولیدکننده صنعت متناظر که توسط مراکز آماری منتشر می‌شود، به قیمت ثابت تبدیل می‌شوند.

○ به‌منظور جلوگیری از حذف اثر کارایی تخصیصی بنگاه در هزینه‌کرد، شاخص قیمت سایر مصارف واسطه با ترکیب شاخص‌های قیمت متناظر مواد و خدمات خریداری شده و با وزن هزینه‌ای این مخارج ساخته می‌شود. با این روش اثر افزایش سطح عمومی قیمت‌ها در سطح صنعت حذف شده و تغییرات قیمت مصارف واسطه نسبت به وضعیت میانگین صنعت مورد توجه قرار می‌گیرد.

ب-۲-۴- شاخص حجمی نهاده‌ها

از آنجا که در سنجش‌های کارایی چند عاملی، ترکیبی از دو یا چند عامل تولید، به‌عنوان نهاده در مخرج کسر کارایی قرار می‌گیرد، لازم است عوامل تولید که هر کدام دارای واحدهای متفاوتی هستند به شکل مناسبی با یکدیگر ترکیب شوند.

به‌منظور ترکیب نهاده‌های تولید، در این گزارش، استفاده از شاخص عددی مناسب برای ترکیب عوامل تولید با وزن‌های مذکور در بند قبل توصیه می‌شود. بهترین شاخص‌های عددی توصیه شده برای محاسبه کارایی در سطح بنگاه

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

شاخص تورنکوپیست است که به ترتیب برای وضعیت محاسبه کارایی با ستانده ناخالص ($TInput_{GO}$) و ارزش افزوده ($TInput_{VA}$) به صورت زیر تعریف می‌شوند:

$$TInput_{KLM} = \frac{L_1^{W_L}}{L_0} \times \frac{M_1^{W_{IC}}}{M_0} \times \frac{K_1^{W_K}}{K_0}$$

$$W_K = (1 - W_L - W_{IC})$$

$$TInput_{KL} = \frac{L_1^{W_L}}{L_0} \times \frac{K_1^{W'_K}}{K_0}$$

$$W'_K = (1 - W_L)$$

$$TInput_{LM} = \frac{L_1^{W_L}}{L_0} \times \frac{M_1^{W_{IC}}}{M_0}$$

W_L : سهم نیروی کار از ارزش ستانده = متوسط هزینه جبران خدمات تقسیم بر ارزش ستانده به قیمت جاری در دوسال گذشته
 W_{IC} : سهم مصارف واسطه از ارزش ستانده = متوسط هزینه مصارف واسطه بر ارزش ستانده به قیمت جاری در دوسال گذشته
 W'_L : سهم نیروی کار از ارزش افزوده = متوسط هزینه جبران خدمات تقسیم بر ارزش افزوده به قیمت جاری در دوسال گذشته
 $GO_t =$ استهلاک + مصارف واسطه + جبران خدمات

ب-۳- سنجش‌های کارایی

ارزیابی کارایی می‌تواند ناظر به سطح و رشد کارایی باشد. به منظور تعیین سطح و رشد کارایی روش‌های متفاوتی وجود دارد که از بین آن‌ها در این گزارش روش استفاده از شاخص‌های عددی به کار رفته است.^{۲۱}

ب-۳-۱- رشد کارایی

به منظور مقایسه تغییرات کارایی یک بنگاه بین دوره‌های زمانی مختلف تغییرات کارایی تک‌عاملی یا چندعاملی بنگاه از تقسیم تغییرات تجمیعی حجم ستانده‌های بنگاه به تغییرات تجمیعی حجم نهاده‌های بنگاه به دست می‌آید. تغییرات تجمیعی نهاده‌ها و ستانده‌های تولید نیز با استفاده از شاخص‌های حجمی ستانده و نهاده اندازه‌گیری می‌شود که در بخش‌های قبلی پیوست (ب) همین شیوه‌نامه به آن پرداخته شد.

$$\overline{LP}_t = \frac{\overline{GO}_t / GO_0}{L_t / L_0} \quad \text{شاخص کارایی نیروی کار}$$

$$\overline{KP}_t = \frac{\overline{GO}_t / GO_0}{K_t / K_0} \quad \text{شاخص کارایی سرمایه}$$

$$\overline{ICP}_t = \frac{\overline{GO}_t / GO_0}{IC_t / IC_0} \quad \text{شاخص کارایی مصارف واسطه}$$

^{۲۱} به منظور سنجش بهره‌وری چند عاملی، متدولوژی‌های گوناگونی وجود دارد که استفاده از شاخص‌های عددی علی‌رغم فروض محدود کننده فراوان، در شرایط دسترسی محدود به اطلاعات دارای کیفیت و قابل اطمینان، بر سایر روش‌ها برتری دارد. با این حال باید توجه کرد که توانایی این روش برای تحلیل نتایج کمتر از سایر روش‌ها است.

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

$$\overline{MFP}_{KL} = \frac{\overline{VA}_t / \overline{VA}_0}{TInput_{KL}} : \text{شاخص کارایی چند عاملی کار-سرمایه}$$

$$MFP_{LM} = \frac{\overline{GO}_t / \overline{GO}_0}{TInput_{LM}} : \text{شاخص کارایی چند عاملی کار-واسطه}$$

$$MFP_{KLM} = \frac{\overline{GO}_t / \overline{GO}_0}{TInput_{KLM}} : \text{شاخص کارایی کل عوامل تولید (کار-سرمایه- واسطه)}$$

ب-۳-۲- سطح کارایی

از تقسیم سطح کل ستانده‌ها در یک مقطع زمانی مشخص به سطح یک نهاده معین در همان مقطع زمانی سطح

کارایی تک عاملی به دست می‌آید.

$$LP_t = \frac{GO_t}{L_t} : \text{سطح کارایی نیروی کار}$$

$$KP_t = \frac{GO_t}{K_t} : \text{سطح کارایی سرمایه}$$

$$ICP_t = \frac{GO_t}{IC_t} : \text{سطح کارایی مصارف واسطه}$$

$$MFP_{KLM} = \frac{GO_t}{Wt^\alpha \times ICP_t^\gamma \times Dt^\beta} : \text{سطح کارایی کل عوامل تولید (کار-سرمایه- واسطه)}$$

Dt 22 استهلاک اصلاح شده

Wt جبران خدمات پرداختی

۲۲ در تئوری، نهاده سرمایه در محاسبه کارایی سرمایه و کارایی کل باید بر اساس ارزش خدمات سرمایه در نظر گرفته شود، اما با توجه به پیچیدگی محاسباتی برآورد ارزش خدمات سرمایه با استهلاک جایگزین شده است. با این حال این جایگزینی بر اساس فرضی صورت گرفته است که در مورد شرکت‌های دولتی سربه‌سر یا زیان‌ده یا با سودهای حسابداری کم قابل قبول هستند. لذا محاسبه سطح کارایی در مورد بنگاه‌های دولتی با سود قابل توجه صحیح نیست.

شيوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

پیوست ج - گروه‌بندی شرکت‌های دولتی

وزارتخانه	شرکت اصلی	نام شرکت فرعی	گروه ^{۲۳}	بخش متناظر	رشته فعالیت متناظر
وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح	شرکت سهامی باطری‌سازی نیرو		مقایسه‌پذیر	صنعت	صنعت مرتبط
	شرکت سهامی صنایع الکترونیک ایران		مقایسه‌پذیر	صنعت	صنعت مرتبط
	شرکت سهامی صنایع قطعات الکترونیک		مقایسه‌پذیر	صنعت	صنعت مرتبط
	شرکت سهامی ایز ایران		مقایسه‌پذیر	صنعت	صنعت مرتبط
	شرکت سهامی صنایع الکترونیک شیراز		مقایسه‌پذیر	صنعت	صنعت مرتبط
	شرکت سهامی صنایع مخابرات صا ایران		مقایسه‌پذیر	صنعت	صنعت مرتبط
	شرکت سهامی صنایع اپتیک اصفهان		مقایسه‌پذیر	صنعت	صنعت مرتبط
	شرکت سهامی انیسیتو ایز ایران		مقایسه‌پذیر	صنعت	صنعت مرتبط
	سازمان صنایع هوایی نیروهای مسلح		مقایسه‌پذیر	صنعت	صنعت مرتبط
	سازمان صنایع هوایی قدس		مقایسه‌پذیر	صنعت	صنعت مرتبط
	شرکت سهامی صنایع هواپیمایی ایران - صها		مقایسه‌پذیر	صنعت	صنعت مرتبط
	شرکت سهامی پشتیبانی و نوسازی بالگردهای ایران - پنها		مقایسه‌پذیر	صنعت	صنعت مرتبط
	شرکت سهامی صنایع هواپیماسازی ایران - هسا		مقایسه‌پذیر	صنعت	صنعت مرتبط
	شرکت طراحی و ساخت موتورهای هوایی		مقایسه‌پذیر	صنعت	صنعت مرتبط
وزارت صنعت، معدن و تجارت	سازمان صنایع هوافضای نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران		مقایسه‌پذیر	صنعت	صنعت مرتبط
	سازمان صنایع دفاع		مقایسه‌پذیر	صنعت	صنعت مرتبط
	سازمان صنایع دریایی		مقایسه‌پذیر	صنعت	صنعت مرتبط
	صندوق ضمانت صادرات ایران		مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های مالی و بیمه	فعالیت‌های خدمات مالی، به‌جز تأمین وجوه بیمه و بازنشستگی (۶۴)
	صندوق حمایت از تحقیقات و توسعه صنایع پیشرفته، شرکت مادر تخصصی		مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های مالی و بیمه	فعالیت‌های خدمات مالی، به‌جز تأمین وجوه بیمه و بازنشستگی (۶۴)
	صندوق توسعه صنایع دریایی		مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های مالی و بیمه	فعالیت‌های خدمات مالی، به‌جز تأمین وجوه بیمه و بازنشستگی (۶۴)
	صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری صنایع کوچک		مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های مالی و بیمه	فعالیت‌های خدمات مالی، به‌جز تأمین وجوه بیمه و بازنشستگی (۶۴)
	سازمان حمایت از تولید کنندگان و مصرف کنندگان	ناهمسان			مشمول این گروه نمی‌شود
	شرکت سهامی نمایشگاه بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران		مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های اداری و خدمات پشتیبانی	فعالیت‌های اداره دفتر کار، پشتیبانی دفتر کار و سایر فعالیت‌های پشتیبانی کسب و کار (۸۲)
	شرکت مادر تخصصی سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی ایران		مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی	فعالیت‌های دفترهای مرکزی، فعالیت‌های مشاوره‌ای مربوط به مدیریت (۷۰)

۲۳ به تشخیص سازمان امکان تغییر گروه شرکت به گروه ناهمسان وجود دارد.

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

وزارتخانه	شرکت اصلی	نام شرکت فرعی	گروه ۳	بخش متناظر	رشته فعالیت متناظر
		شرکت شهرک‌های صنعتی استان البرز	همسان	شهرک‌های صنعتی	شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان مرکزی	همسان	شهرک‌های صنعتی	شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان گیلان	همسان	شهرک‌های صنعتی	شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان مازندران	همسان	شهرک‌های صنعتی	شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان آذربایجان شرقی	همسان	شهرک‌های صنعتی	شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان آذربایجان غربی	همسان	شهرک‌های صنعتی	شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان کرمانشاه	همسان	شهرک‌های صنعتی	شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان خوزستان	همسان	شهرک‌های صنعتی	شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان فارس	همسان	شهرک‌های صنعتی	شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان کرمان	همسان	شهرک‌های صنعتی	شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان خراسان رضوی	همسان	شهرک‌های صنعتی	شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان اصفهان	همسان	شهرک‌های صنعتی	شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان هرمزگان	همسان	شهرک‌های صنعتی	شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان سیستان و بلوچستان	همسان	شهرک‌های صنعتی	شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان کردستان	همسان	شهرک‌های صنعتی	شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان همدان	همسان	شهرک‌های صنعتی	شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان لرستان	همسان	شهرک‌های صنعتی	شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان ایلام	همسان	شهرک‌های صنعتی	شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان زنجان	همسان	شهرک‌های صنعتی	شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان چهارمحال و بختیاری	همسان	شهرک‌های صنعتی	شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان کهگیلویه و بویراحمد	همسان	شهرک‌های صنعتی	شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان سمنان	همسان	شهرک‌های صنعتی	شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان یزد	همسان	شهرک‌های صنعتی	شهرک‌های صنعتی

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

وزارتخانه	شرکت اصلی	نام شرکت فرعی	گروه ۳	بخش متناظر	رشته فعالیت متناظر
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان بوشهر	همسان		شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان اردبیل	همسان		شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان قم	همسان		شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان قزوین	همسان		شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان گلستان	همسان		شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی تهران	همسان		شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان خراسان شمالی	همسان		شهرک‌های صنعتی
		شرکت سهامی شهرک‌های صنعتی استان خراسان جنوبی	همسان		شهرک‌های صنعتی
سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران (ایدرو)			مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی	فعالیت‌های دفترهای مرکزی، فعالیت‌های مشاوره‌ای مربوط به مدیریت (۷۰)
		شرکت سهامی ریخته‌گری ماشین‌سازی تبریز	مقایسه‌پذیر		صنعت
		شرکت سهامی مجتمع صنعتی اسفراین	مقایسه‌پذیر		صنعت
		شرکت سهامی لوله‌گستر اسفراین	مقایسه‌پذیر		صنعت
		شرکت سهامی مدیریت طرح‌های صنعتی	مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی	فعالیت‌های معماری و مهندسی، تحلیل و آزمایش فنی (۷۱)
		شرکت گسترش صنایع بلوچ	مقایسه‌پذیر		صنعت
		مرکز گسترش فناوری اطلاعات	مقایسه‌پذیر		اطلاعات و ارتباطات
		شرکت سهامی ماشین‌سازی تبریز	مقایسه‌پذیر		صنعت
		شرکت سهامی سازمان مدیریت صنعتی	مقایسه‌پذیر	آموزش	آموزش (۸۵)
		شرکت سهامی مجتمع کشتی سازی و صنایع فراساحل ایران	مقایسه‌پذیر		صنعت
سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو)			مقایسه‌پذیر		صنعت معدن
		شرکت ملی فولاد ایران	مقایسه‌پذیر		صنعت معدن
		شرکت سهامی تهیه و تولید مواد معدنی ایران	مقایسه‌پذیر		صنعت معدن
		شرکت توسعه صنایع انرژی بر پارسین جنوب	مقایسه‌پذیر	حمل‌ونقل و انبارداری	انبارداری و فعالیت‌های پشتیبانی حمل‌ونقل (۵۲)
		شرکت سهامی منطقه ویژه صنایع معدنی و فلزی خلیج فارس	مقایسه‌پذیر	حمل‌ونقل و انبارداری	انبارداری و فعالیت‌های پشتیبانی حمل‌ونقل (۵۲)
		شرکت سهامی فولاد آذربایجان	مقایسه‌پذیر		صنعت معدن
		شرکت گسترش معادن و صنایع معدنی طلای زرشوران	مقایسه‌پذیر		استخراج معدن
		شرکت سهامی تولید آلومینای ایران	مقایسه‌پذیر		صنعت معدن

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

وزارتخانه	شرکت اصلی	نام شرکت فرعی	گروه ۳	بخش متناظر	رشته فعالیت متناظر
	شرکت تلاشگران صنعتی معدنی لامرد و پارسیان	شرکت سهامی ذغال سنگ البرز مرکزی	مقایسه‌پذیر	حمل‌ونقل و انبارداری	انبارداری و فعالیت‌های پشتیبانی حمل‌ونقل (۵۲)
	شرکت توسعه گردشگری ایران	شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی	مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های مالی و بیمه	بیمه، بیمه اتکایی و تأمین وجوه بازنشستگی به‌جز تأمین اجتماعی اجباری (۶۵)
وزارت میراث فرهنگی و گردشگری	شرکت مادر تخصصی بازرگانی دولتی ایران	شرکت سهامی بیمه کشاورزی	مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های مالی و بیمه	بیمه، بیمه اتکایی و تأمین وجوه بازنشستگی به‌جز تأمین اجتماعی اجباری (۶۵)
	شرکت مادر تخصصی خدمات کشاورزی	شرکت سهامی خدمات حمایتی کشاورزی	مقایسه‌پذیر	کشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری	انبارداری و فعالیت‌های پشتیبانی حمل‌ونقل (۵۲)
وزارت جهاد کشاورزی	شرکت سهامی خدمات مهندسی آب و خاک ویژه	شرکت سهامی هواپیمایی خدمات ویژه	ناهمسان	مشمول این گروه نمی‌شود	انبارداری و فعالیت‌های پشتیبانی حمل‌ونقل (۵۲)
	شرکت سهامی پشتیبانی امور دام کشاورزی	شرکت شهرک‌های کشاورزی	مقایسه‌پذیر	کشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری	فعالیت‌های املاک و مستغلات فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی
	شرکت سهامی کشت و صنعت و دامپروری سفید رود	شرکت سهامی کشت و صنعت و دامپروری مغان	مقایسه‌پذیر	کشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری	فعالیت‌های مالی و بیمه تأمین وجوه بیمه و بازنشستگی (۶۴)
	شرکت مادر تخصصی صندوق حمایت از توسعه سرمایه گذاری در بخش کشاورزی	سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران	مقایسه‌پذیر	حمل‌ونقل و انبارداری	انبارداری و فعالیت‌های پشتیبانی حمل‌ونقل (۵۲)
	شرکت مادر تخصصی مدیریت تولید انتقال و توزیع نیروی برق ایران - توانیر	شرکت سهامی مدیریت شبکه برق ایران (تلفیق با مادر)	ناهمسان	مشمول این گروه نمی‌شود	مشمول این گروه نمی‌شود
	وزارت نیرو	شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان	شرکت برق منطقه‌ای اصفهان	همسان	برق‌های منطقه‌ای
شرکت برق منطقه‌ای باختر		شرکت برق منطقه‌ای تهران	همسان	برق‌های منطقه‌ای	برق‌های منطقه‌ای
شرکت برق منطقه‌ای خراسان		شرکت برق منطقه‌ای خوزستان	همسان	برق‌های منطقه‌ای	برق‌های منطقه‌ای
شرکت برق منطقه‌ای زنجان		شرکت برق منطقه‌ای زنجان	همسان	برق‌های منطقه‌ای	برق‌های منطقه‌ای

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

وزارتخانه	شرکت اصلی	نام شرکت فرعی	گروه ۳۳	بخش متناظر	رشته فعالیت متناظر
	شرکت سهامی مادر تخصصی مدیریت ساخت و تهیه کالای آب و برق (سانتکاب)	شرکت برق منطقه‌ای سمنان	همسان	برق‌های منطقه‌ای	
		شرکت برق منطقه‌ای سیستان و بلوچستان	همسان	برق‌های منطقه‌ای	
		شرکت برق منطقه‌ای غرب	همسان	برق‌های منطقه‌ای	
		شرکت برق منطقه‌ای فارس	همسان	برق‌های منطقه‌ای	
		شرکت برق منطقه‌ای کرمان	همسان	برق‌های منطقه‌ای	
		شرکت برق منطقه‌ای گیلان	همسان	برق‌های منطقه‌ای	
		شرکت برق منطقه‌ای مازندران	همسان	برق‌های منطقه‌ای	
		شرکت برق منطقه‌ای هرمزگان	همسان	برق‌های منطقه‌ای	
		شرکت برق منطقه‌ای یزد	همسان	برق‌های منطقه‌ای	
	شرکت مادر تخصصی مدیریت ساخت و تهیه کالای آب و برق (سانتکاب)		ناهمسان	مشمول این گروه نمی‌شود	
	شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران	مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی	فعالیت‌های دفتری مرکزی، فعالیت‌های مشاوره‌ای مربوط به مدیریت (۷۰)	
		شرکت آب منطقه‌ای آذربایجان شرقی	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای آذربایجان غربی	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای استان اردبیل	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای استان اصفهان	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای استان البرز	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای استان ایلام	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای استان بوشهر	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای استان تهران	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای چهارمحال بختیاری	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای استان خراسان جنوبی	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای استان خراسان رضوی	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای استان خراسان شمالی	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
	سازمان آب و برق خوزستان	مقایسه‌پذیر	آب، برق و گاز	تولید برق (۳۵۱) فعالیت‌های معماری و مهندسی، تحلیل و آزمایش فنی (۷۱)	
		شرکت آب منطقه‌ای استان زنجان	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای استان سمنان	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای استان سیستان و بلوچستان	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای استان فارس	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای استان قزوین	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای استان قم	همسان	آب‌های منطقه‌ای	

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

وزارتخانه	شرکت اصلی	نام شرکت فرعی	گروه ۳	بخش متناظر	رشته فعالیت متناظر
		شرکت آب منطقه‌ای استان گلستان	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای استان کردستان	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای استان کرمان	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای استان کرمانشاه	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای استان کهگیلویه و بویراحمد	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای استان مرکزی	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای استان گیلان	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای استان لرستان	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای استان مازندران	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای استان هرمزگان	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای استان همدان	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت آب منطقه‌ای استان یزد	همسان	آب‌های منطقه‌ای	
		شرکت توسعه منابع آب و نیروی ایران	مقایسه‌پذیر	آب، برق و گاز	تولید برق (۳۵۱) فعالیت‌های معماری و مهندسی، تحلیل و آزمایش فنی (۷۱)
	شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشور (آبفا)	مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی	فعالیت‌های دفاترهای مرکزی، فعالیت‌های مشاوره‌ای مربوط به مدیریت (۷۰)	
	شرکت مادر تخصصی تولید نیروی برق حرارتی	مقایسه‌پذیر	آب، برق و گاز	تولید برق (۳۵۱) فعالیت‌های دفاترهای مرکزی، فعالیت‌های مشاوره‌ای مربوط به مدیریت (۷۰)	
	شرکت تولید نیروی برق شیروان	همسان	تولید نیروی برق		
	شرکت تولید نیروی برق کرمان	همسان	تولید نیروی برق		
	شرکت تولید نیروی برق اصفهان	همسان	تولید نیروی برق		
	شرکت تولید نیروی برق آذربایجان	همسان	تولید نیروی برق		
	شرکت تولید نیروی برق بندرعباس	همسان	تولید نیروی برق		
	شرکت تولید نیروی برق تهران	همسان	تولید نیروی برق		
	شرکت تولید نیروی برق خراسان	همسان	تولید نیروی برق		
	شرکت تولید نیروی برق رامین	همسان	تولید نیروی برق		
	شرکت تولید نیروی برق زاهدان	همسان	تولید نیروی برق		
	شرکت تولید نیروی برق شازند	همسان	تولید نیروی برق		
	شرکت تولید نیروی برق شهید رجایی	همسان	تولید نیروی برق		
	شرکت تولید نیروی برق شهید سلیمی	همسان	تولید نیروی برق		
	شرکت تولید نیروی برق شهید مفتاح	همسان	تولید نیروی برق		
	شرکت تولید نیروی برق فارس	همسان	تولید نیروی برق		
	شرکت تولید نیروی برق لوشان	همسان	تولید نیروی برق		

شيوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولت

وزارتخانه	شرکت اصلی	نام شرکت فرعی	گروه ۳۳	بخش متناظر	رشته فعالیت متناظر
		شرکت تولید نیروی برق بیستون	همسان	تولید نیروی برق	
		شرکت تولید نیروی برق یزد	همسان	تولید نیروی برق	
	شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران		مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی	فعالیت‌های دفتری مرکزی، فعالیت‌های مشاوره‌ای مربوط به مدیریت (۷۰)
		شرکت سهامی خطوط لوله و مخابرات نفت ایران	مقایسه‌پذیر	حمل‌ونقل و انبارداری	حمل‌ونقل از طریق خط لوله (۴۹۳)
		شرکت ملی مهندسی و ساختمان نفت ایران	مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی	فعالیت‌های معماری و مهندسی، تحلیل و آزمایش فنی (۷۱)
		شرکت سهامی پخش فرآورده‌های نفتی ایران	مقایسه‌پذیر	حمل‌ونقل و انبارداری	حمل‌ونقل زمینی (۴۹۲)
		شرکت پالایش نفت آبادان	مقایسه‌پذیر	صنعت	پالایش نفت (۱۹)
	شرکت مادر تخصصی ملی صنایع پتروشیمی		مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی	فعالیت‌های دفتری مرکزی، فعالیت‌های مشاوره‌ای مربوط به مدیریت (۷۰)
		شرکت سهامی پژوهش و فن‌آوری پتروشیمی	مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی	تحقیق و توسعه علمی (۷۲)
		سازمان منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی	مقایسه‌پذیر	آب، برق و گاز، املاک و مستغلات	تأمین برق، گاز، بخار و تهویه هوا (۳۵) املاک و مستغلات (۶۸)
	شرکت ملی نفت ایران		ناهمسان	مشمول این گروه نمی‌شود	
		شرکت ملی حفاری ایران	ناهمسان	مشمول این گروه نمی‌شود	
		شرکت سهامی بهره‌برداری نفت و گاز اروندان	همسان	شرکت‌های بهره‌برداری	
		شرکت مهندسی و توسعه نفت	مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی	فعالیت‌های معماری و مهندسی، تحلیل و آزمایش فنی (۷۱)
		شرکت سهامی بهینه‌سازی مصرف سوخت	ناهمسان	مشمول این گروه نمی‌شود	
		شرکت سهامی بازرگانی نفت ایران - نیکو	ناهمسان	مشمول این گروه نمی‌شود	
		شرکت سهامی پترو پارس	همسان	فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی	فعالیت‌های معماری و مهندسی، تحلیل و آزمایش فنی (۷۱)
		شرکت سهامی ملی مناطق نفت خیز جنوب	همسان	شرکت‌های بهره‌برداری	
		شرکت سهامی نفت مناطق مرکزی ایران	همسان	شرکت‌های بهره‌برداری	
		شرکت سهامی نفت فلات قاره	همسان	شرکت‌های بهره‌برداری	
		شرکت سهامی نفت خزر	ناهمسان	مشمول این گروه نمی‌شود	
		شرکت سهامی خدمات عمومی بهداشت صنعت و خدمات درمانی صنعت نفت	همسان	بهداشت و مددکاری اجتماعی	فعالیت‌های مربوط به سلامت انسان (۸۶)
		شرکت نفت و گاز پارس	همسان	فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی	فعالیت‌های معماری و مهندسی، تحلیل و آزمایش فنی (۷۱)
		شرکت سهامی بهره‌برداری نفت و گاز کارون	همسان	شرکت‌های بهره‌برداری	
		شرکت سهامی بهره‌برداری نفت و گاز گچساران	همسان	شرکت‌های بهره‌برداری	
		شرکت سهامی پایانه‌های نفتی ایران	مقایسه‌پذیر	حمل‌ونقل و انبارداری	انبار داری و فعالیت‌های پشتیبانی حمل‌ونقل (۵۲)

وزارت نفت

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولت

وزارتخانه	شرکت اصلی	نام شرکت فرعی	گروه ۳	بخش متناظر	رشته فعالیت متناظر
		شرکت سهامی بهره‌برداری نفت و گاز شرق	همسان	شرکت‌های بهره‌برداری	
		شرکت سهامی بهره‌برداری نفت و گاز غرب	همسان	شرکت‌های بهره‌برداری	
		شرکت سهامی بهره‌برداری نفت و گاز زاگرس جنوبی	همسان	شرکت‌های بهره‌برداری	
		شرکت سهامی بهره‌برداری نفت و گاز آغاچاری	همسان	شرکت‌های بهره‌برداری	
		شرکت سهامی بهره‌برداری نفت و گاز مارون	همسان	شرکت‌های بهره‌برداری	
		شرکت سهامی بهره‌برداری نفت و گاز مسجد سلیمان	همسان	شرکت‌های بهره‌برداری	
		شرکت سهامی منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس	مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی	فعالیت‌های معماری و مهندسی، تحلیل و آزمایش فنی (۷۱)
	شرکت ملی گاز ایران	بازرگانی گاز ایران (تلفیقی با مادر)	ناهمسان	مشمول این گروه نمی‌شود	
		مهندسی توسعه گاز ایران	مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی	فعالیت‌های معماری و مهندسی، تحلیل و آزمایش فنی (۷۱)
		شرکت گاز استان مرکزی	همسان	گاز استانی	
		شرکت گاز استان کرمانشاه	همسان	گاز استانی	
		شرکت گاز استان آذربایجان شرقی	همسان	گاز استانی	
		شرکت گاز استان زنجان	همسان	گاز استانی	
		شرکت گاز استان قزوین	همسان	گاز استانی	
		شرکت گاز استان قم	همسان	گاز استانی	
		شرکت گاز استان یزد	همسان	گاز استانی	
		شرکت گاز استان خوزستان	همسان	گاز استانی	
		شرکت گاز استان کرمان	همسان	گاز استانی	
		شرکت گاز استان هرمزگان	همسان	گاز استانی	
		شرکت پالایش گاز پارسین	همسان	گاز استانی	
		شرکت گاز استان تهران	همسان	گاز استانی	
		شرکت گاز استان بوشهر	همسان	گاز استانی	
		شرکت پالایش گاز استان ایلام	همسان	پالایش گاز	
		شرکت گاز استان اصفهان	همسان	گاز استانی	
		شرکت گاز استان خراسان رضوی	همسان	گاز استانی	
		شرکت پالایش گاز شهید هاشمی نژاد خانگیان	همسان	پالایش گاز	
		شرکت پالایش گاز فجر	همسان	پالایش گاز	
		شرکت مجتمع گاز پارس جنوبی	همسان	پالایش گاز	
		شرکت گاز استان البرز	همسان	گاز استانی	
		شرکت گاز استان خراسان شمالی	همسان	گاز استانی	
		شرکت گاز استان خراسان جنوبی	همسان	گاز استانی	
		شرکت گاز استان همدان	همسان	گاز استانی	
		شرکت گاز استان لرستان	همسان	گاز استانی	
		شرکت گاز استان آذربایجان غربی	همسان	گاز استانی	
		شرکت گاز استان کردستان	همسان	گاز استانی	
		شرکت گاز استان اردبیل	همسان	گاز استانی	

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

وزارتخانه	شرکت اصلی	نام شرکت فرعی	گروه ۳	بخش متناظر	رشته فعالیت متناظر
		شرکت گاز استان مازندران	همسان	گاز استانی	گاز استانی
		شرکت گاز استان گلستان	همسان	گاز استانی	گاز استانی
		شرکت گاز استان سمنان	همسان	گاز استانی	گاز استانی
		شرکت گاز استان گیلان	همسان	گاز استانی	گاز استانی
		شرکت گاز استان چهارمحال و بختیاری	همسان	گاز استانی	گاز استانی
		شرکت گاز استان کهگیلویه و بویراحمد	همسان	گاز استانی	گاز استانی
		شرکت گاز استان فارس	همسان	گاز استانی	گاز استانی
		شرکت گاز استان ایلام	همسان	گاز استانی	گاز استانی
		شرکت گاز استان سیستان و بلوچستان	همسان	گاز استانی	گاز استانی
		شرکت پالایش گاز بیدبلند	همسان	پالایش گاز	پالایش گاز
		شرکت پالایش گاز سرخون و قشم	همسان	پالایش گاز	پالایش گاز
		شرکت انتقال گاز ایران	مقایسه‌پذیر	حمل‌ونقل و انبارداری	حمل‌ونقل از طریق خط لوله (۴۹۳)
	شرکت توسعه کاربرد پرتوها	ناهمسان	مشمول این گروه نمی‌شود		
	شرکت فناوری پیشرفته	مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی	تحقیق و توسعه علمی (۷۲)	
	شرکت تولید و توسعه انرژی اتمی	مقایسه‌پذیر	آب، برق و گاز	تولید برق (۳۵۱)	
	شرکت بهره‌برداری نیروگاه اتمی بوشهر	مقایسه‌پذیر	آب، برق و گاز	تولید برق (۳۵۱)	
سازمان انرژی اتمی ایران	شرکت تولید مواد اولیه و سوخت هسته‌ای ایران	ناهمسان	مشمول این گروه نمی‌شود		
	شرکت اکتشاف و تأمین مواد اولیه صنعت هسته‌ای ایران	ناهمسان	مشمول این گروه نمی‌شود		
	شرکت سهامی پسمانداری صنعت هسته‌ای ایران	ناهمسان	مشمول این گروه نمی‌شود		
	شرکت فرآوری اورانیوم تولید سوخت هسته‌ای	ناهمسان	مشمول این گروه نمی‌شود		
	شرکت مادر تخصصی ساخت و توسعه زیربنای حمل‌ونقل کشور	مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی	فعالیت‌های معماری و مهندسی، تحلیل و آزمایش فنی (۷۱)	
	سازمان بنادر و دریانوردی	مقایسه‌پذیر	حمل‌ونقل و انبارداری	حمل‌ونقل دریایی (۵۰)	
	شرکت راه آهن ج.ا.ا	مقایسه‌پذیر	حمل‌ونقل و انبارداری	حمل‌ونقل از طریق راه‌آهن (۴۹۱)	
	شرکت خدمات مهندسی خط و ابنیه فنی راه آهن	مقایسه‌پذیر	صنعت	تعمیر و نصب ماشین آلات و تجهیزات (۳۳)	
	سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای	مقایسه‌پذیر	حمل‌ونقل و انبارداری، فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی	فعالیت‌های معماری و مهندسی، تحلیل و آزمایش فنی (۷۱)	
	شرکت فرودگاه‌ها و ناوبری هوایی ایران	مقایسه‌پذیر	حمل‌ونقل و انبارداری	حمل‌ونقل هوایی (۵۱)	
	شرکت مادر تخصصی آزمایشگاه فنی و مکانیک خاک	مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی	فعالیت‌های معماری و مهندسی، تحلیل و آزمایش فنی (۷۱)	
	شرکت هواپیمایی ج.ا.ا	مقایسه‌پذیر	حمل‌ونقل و انبارداری	حمل‌ونقل هوایی (۵۱)	
	شرکت شهر فرودگاهی امام خمینی (ره)	مقایسه‌پذیر	حمل‌ونقل و انبارداری، املاک و مستغلات	حمل‌ونقل هوایی (۵۱) املاک و مستغلات (۶۸)	
وزارت راه و شهرسازی	شرکت سهامی عمران شهرهای جدید	مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی	فعالیت‌های دفترهای مرکزی، فعالیت‌های مشاوره‌ای مربوط به مدیریت (۷۰)	

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

وزارتخانه	شرکت اصلی	نام شرکت فرعی	گروه ۳	بخش متناظر	رشته فعالیت متناظر
		شرکت سهامی عمران‌شهر جدید هشتگرد	همسان		شهرهای جدید
		شرکت سهامی عمران شهر جدید پرند	همسان		شهرهای جدید
		شرکت سهامی عمران شهر جدید پردیس	همسان		شهرهای جدید
		شرکت سهامی عمران شهر جدید اندیشه	همسان		شهرهای جدید
		شرکت سهامی عمران شهر جدید امیرکبیر	همسان		شهرهای جدید
		شرکت سهامی عمران شهر جدید عالی شهر	همسان		شهرهای جدید
		شرکت سهامی عمران شهر جدید علوی	همسان		شهرهای جدید
		شرکت سهامی عمران شهر جدید گل بهار	همسان		شهرهای جدید
		شرکت سهامی عمران شهر جدید سهند	همسان		شهرهای جدید
		شرکت سهامی عمران شهر جدید بهارستان	همسان		شهرهای جدید
		شرکت سهامی عمران شهر جدید صدرا	همسان		شهرهای جدید
		شرکت سهامی عمران شهر جدید بینالود	همسان		شهرهای جدید
		شرکت سهامی عمران شهر جدید رامین	همسان		شهرهای جدید
		شرکت سهامی عمران شهر جدید رامشمار	همسان		شهرهای جدید
		شرکت سهامی عمران شهر جدید فولادشهر	همسان		شهرهای جدید
		شرکت سهامی عمران شهر جدید مجلسی	همسان		شهرهای جدید
		شرکت سهامی عمران شهر جدید شیرین شهر	همسان		شهرهای جدید
		شرکت سهامی عمران شهر جدید تیس	همسان		شهرهای جدید
		شرکت سهامی عمران شهر جدید ایوانکی	همسان		شهرهای جدید
	شرکت بازآفرینی شهری ایران	مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی	فعالیت‌های دفتری مرکزی، فعالیت‌های مشاوره‌ای مربوط به مدیریت (۷۰)	
	سازمان ملی زمین و مسکن	مقایسه‌پذیر	املاک و مسغلات	املاک و مستغلات (۶۸)	
	صندوق ملی مسکن	مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های مالی و بیمه	فعالیت‌های خدمات مالی، به‌جز تأمین وجوه بیمه و بازنشستگی (۶۴)	
	سازمان مجری ساختمان‌ها و تأسیسات عمومی و دولتی	مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی	فعالیت‌های معماری و مهندسی، تحلیل و آزمایش فنی (۷۱)	
وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات	شرکت ملی پست ج. ا. ا	مقایسه‌پذیر	حمل‌ونقل و انبارداری	فعالیت‌های پست و پیک (۵۳)	
	شرکت سهامی خدمات هوایی پست و مخابرات- پیام	مقایسه‌پذیر	حمل‌ونقل و انبارداری، املاک و مستغلات	حمل‌ونقل هوایی (۵۱) املاک و مستغلات (۶۸)	

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولت

وزارتخانه	شرکت اصلی	نام شرکت فرعی	گروه ۳	بخش متناظر	رشته فعالیت متناظر
	شرکت سهامی ارتباطات زیرساخت		مقایسه‌پذیر	اطلاعات و ارتباطات	مخابرات (۶۱)
	سازمان فناوری اطلاعات ایران		مقایسه‌پذیر	اطلاعات و ارتباطات	برنامه‌نویسی، مشاوره و فعالیت‌های مربوط به رایانه (۶۲)
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	شرکت توسعه و تجهیز مراکز بهداشتی و درمانی و تجهیزات پزشکی کشور (مادر تخصصی)		مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی	فعالیت‌های معماری و مهندسی، تحلیل و آزمایش فنی (۷۱)
	بیمه سلامت		ناهمسان		مشمول این گروه نمی‌شود
وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری تعاون		مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های مالی و بیمه	فعالیت‌های خدمات مالی، به‌جز تأمین وجوه بیمه و بازنشستگی (۶۴)
	بانک توسعه تعاون		مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های مالی و بیمه	فعالیت‌های خدمات مالی، به‌جز تأمین وجوه بیمه و بازنشستگی (۶۴)
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	سازمان خبرگزاری جمهوری اسلامی		ناهمسان		مشمول این گروه نمی‌شود
	سازمان صداوسیما		ناهمسان		مشمول این گروه نمی‌شود
سازمان صدا و سیما	شرکت سهامی ساختمانی و تاسیساتی ساراتل ایران		مقایسه‌پذیر	ساختمان	ساخت بنا (۴۱)
	شرکت سهامی صنایع چوب و فلز و پلاستیک - سیما چوب		مقایسه‌پذیر	صنعت	تولید مبلمان (۳۱)
	شرکت سهامی مرکز تحقیق و تولید وسایل الکترونیک		مقایسه‌پذیر	صنعت	ساخت محصولات رایانه ای، الکترونیکی ونوری (۲۶)
	شرکت سهامی انتشارات سروش		مقایسه‌پذیر	اطلاعات و ارتباطات	فعالیت‌های انتشاراتی (۵۸)
وزارت آموزش و پرورش	شرکت سهامی‌کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان		مقایسه‌پذیر	آموزش	آموزش (۸۵)
	شرکت سهامی توسعه و نگهداری اماکن ورزشی کشور		مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی	فعالیت‌های دفترهای مرکزی، فعالیت‌های مشاوره‌ای مربوط به مدیریت (۷۰) املاک و مستغلات (۶۸) فعالیت‌های معماری و مهندسی، تحلیل و آزمایش فنی (۷۱)
سازمان برنامه و بودجه کشور	سازمان هدفمند سازی یارانه‌ها		ناهمسان		مشمول این گروه نمی‌شود
بانک مرکزی ج.ا.ا.	بانک مرکزی ج.ا.ا.		ناهمسان		مشمول این گروه نمی‌شود
	سازمان خصوصی سازی - مادر تخصصی		ناهمسان		مشمول این گروه نمی‌شود
	سازمان حسابرسی		ناهمسان		مشمول این گروه نمی‌شود
	شرکت سهامی چاپخانه دولتی ایران		مقایسه‌پذیر	صنعت	چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط‌شده (۱۸)
وزارت امور اقتصادی و دارایی	شرکت مادر تخصصی سازمان جمع آوری و فروش اموال تملیکی		ناهمسان		مشمول این گروه نمی‌شود
	شرکت مادر تخصصی سرمایه‌گذاری خارجی ایران		ناهمسان		مشمول این گروه نمی‌شود
	بیمه مرکزی ایران		ناهمسان		مشمول این گروه نمی‌شود
	شرکت سهامی بیمه ایران		مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های مالی و بیمه	بیمه، بیمه اتکالی و تأمین وجوه بازنشستگی به‌جز تأمین اجتماعی اجباری (۶۵)
	بانک سپه		مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های مالی و بیمه	فعالیت‌های خدمات مالی، به‌جز تأمین وجوه بیمه و بازنشستگی (۶۴)

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

وزارتخانه	شرکت اصلی	نام شرکت فرعی	گروه ۳	بخش متناظر	رشته فعالیت متناظر
	بانک توسعه صادرات		مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های مالی و بیمه	فعالیت‌های خدمات مالی، به‌جز تأمین وجوه بیمه و بازنشستگی (۶۴)
	بانک صنعت و معدن		مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های مالی و بیمه	فعالیت‌های خدمات مالی، به‌جز تأمین وجوه بیمه و بازنشستگی (۶۴)
	بانک مسکن		مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های مالی و بیمه	فعالیت‌های خدمات مالی، به‌جز تأمین وجوه بیمه و بازنشستگی (۶۴)
	بانک ملی		مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های مالی و بیمه	فعالیت‌های خدمات مالی، به‌جز تأمین وجوه بیمه و بازنشستگی (۶۴)
	پست بانک		مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های مالی و بیمه	فعالیت‌های خدمات مالی، به‌جز تأمین وجوه بیمه و بازنشستگی (۶۴)
	بانک کشاورزی		مقایسه‌پذیر	فعالیت‌های مالی و بیمه	فعالیت‌های خدمات مالی، به‌جز تأمین وجوه بیمه و بازنشستگی (۶۴)
قوه قضاییه	شرکت سهامی روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران		ناهمسان		مشمول این گروه نمی‌شود.
شورای عالی مناطق آزاد	هوایمایی کیش		مقایسه‌پذیر	حمل‌ونقل و انبارداری	حمل‌ونقل هوایی (۵۱)

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

پیوست د- راهنمای تعیین نماگرهای عملکرد شرکت‌های دولتی مبتنی بر مدل عملکرد دولت

د-۱- مقدمه

شرکت‌های دولتی دارای دو جنبه کارکردی تجاری و سیاستی می‌باشند که ارزیابی بهره‌وری آن‌ها در جنبه تجاری با بررسی صورت‌های مالی صورت می‌گیرد. اما با توجه به اینکه شرکت‌های دولتی موظف به انجام تکالیف قانونی تعیین شده می‌باشند که می‌تواند سودآوری آن‌ها را تحت تأثیر قرار دهد، ارزیابی بهره‌وری آن‌ها صرفاً با تکیه بر صورت‌های مالی نمی‌تواند ما را به یک ارزیابی جامع رهنمون کند. بنابراین، لازم است تا بهره‌وری هر شرکت از منظر مأموریت‌های تعیین شده نیز بررسی گردد. بدین منظور، ابتدا باید نماگرهایی تعریف کرد تا بتوانند بازتاب‌دهنده پیامدهای شرکت باشند. این دستورالعمل در ابتدا به معرفی انواع مختلف خروجی یک شرکت در قالب مثال‌های متعدد پرداخته تا منجر به درک بهتری از پیامد شود. سپس، اجزای مدل عملکرد دولت^{۲۴} و ارتباط آن‌ها با یکدیگر تبیین شده و بر روی چند نمونه از فعالیت‌های اقتصادی و شرکت‌های دولتی پیاده‌سازی می‌شود. در انتها نیز، به معرفی نماگر و ویژگی‌هایی که هنگام تعیین آن‌ها باید در نظر گرفت پرداخته خواهد شد.

د-۱-۱- دلیل تدوین راهنما

ارزیابی بهره‌وری، پیشران مدیریت مؤثر و آگاهانه است که برای شرکت‌های دولتی که دارای نقش‌های عملیاتی، نظارتی یا سیاست‌گذاری هستند، بسیار ضروری است. ارزیابی بهره‌وری این امکان را به شرکت‌ها و بخش‌های اقتصادی می‌دهد تا پیشرفت خود در بهبود ستانده‌ها و پیامدها را رصد کرده و در صورت لزوم اقدامات اصلاحی را انجام دهند. متأسفانه در کشور ما رشد چندان‌ی در زمینه ارزیابی نتایج صورت نگرفته و در بسیاری از بخش‌های اقتصادی اطلاعات کافی وجود ندارد. همچنین بسیاری از شرکت‌ها در مراحل ابتدایی توسعه قابلیت ارزیابی یکپارچه بهره‌وری هستند. به همین دلیل سازمان ملی بهره‌وری ایران اقدام به تدوین این راهنما نموده تا شرکت‌های دولتی تشویق به ارزیابی رشد بهره‌وری خود در طول زمان شده و نقشه راه مشخصی را برای آینده خود ترسیم کنند.

هدف این راهنما، کمک به شرکت‌های دولتی جهت ایجاد نظام ارزیابی بهره‌وری قوی‌تر و منسجم‌تر به منظور گزارش توانمندی‌ها و ضعف‌ها می‌باشد. مخاطب اصلی این راهنما شرکت‌های دولتی می‌باشند، اما سایر دستگاه‌های اجرایی و همچنین شرکت‌های خصوصی نیز می‌توانند از آن بهره‌مند شوند. برنامه‌ریزان، مدیران، تحلیل‌گران و تمامی افراد درگیر در فرآیند ارزیابی شرکت‌های دولتی می‌توانند از مطالب این راهنما جهت تعیین ستانده، پیامد و نماگرهای مرتبط با آن استفاده کنند.

د-۱-۲- هدف اصلی راهنما

تمرکز این راهنما بر این است تا ارزیابی بهره‌وری مبتنی بر ستانده و پیامد بوده و نتایج برای مدیران ارشد و سایر دستگاه‌های ناظر به راحتی قابل فهم و واضح باشد. تمرکز ویژه این راهنما بر موارد زیر است:

^{۲۴} مدل عملکرد دولت، پیش از این در دستورالعمل ارزیابی شرکت‌های دولتی معرفی شده است.

شیه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولت

- استقرار چرخه بهره‌وری
- تعیین آثار و پیامدها
- تبیین ارتباط بین منابع، ستانده‌ها، آثار و پیامدها
- ایجاد نماگرهای کمی و کیفی عملکرد

د-۱-۳- زمان استفاده از راهنما

این راهنما باید به صورت مداوم مورد استفاده قرار گیرد تا مدیران به صورت مکرر با بازبینی عملکرد در چرخه‌های متوالی برنامه‌ریزی، اجرا، نظارت و اقدامات اصلاحی، دانش خود را نسبت به فرآیندهای شرکت ارتقا دهند. زمان استفاده از این راهنما، هنگام پیاده‌سازی چرخه بهره‌وری و همچنین در ابتدای هر دوره برنامه‌ریزی است تا بر اساس آن بتوان به ارزیابی وضعیت بهره‌وری شرکت پرداخت.

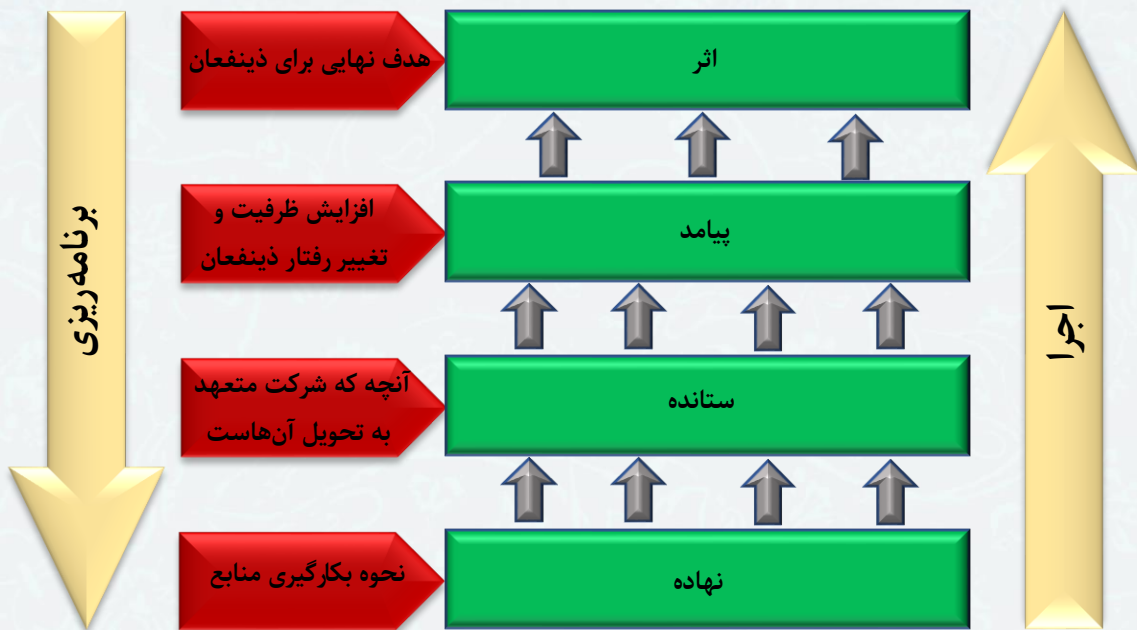
گزارش‌های برون‌سازمانی تنها بر پیامدها و ستانده‌ها در سطح کلان، متمرکز است. این راهنما به شرکت‌ها کمک می‌کند تا ستانده‌ها، پیامدها و آثار خود را تعریف کرده و همچنین آن‌ها را در شناسایی، تعریف و اندازه‌گیری نماگرهای کلیدی یاری رساند.

اصلی‌ترین تقاضا برای اطلاعات عملکردی از جانب سازمان ملی بهره‌وری ایران، دستگاه‌های اجرایی و هیأت دولت می‌باشد. در نتیجه، این راهنما باید جهت کسب اطمینان از دریافت اطلاعات مفید برای تصمیم‌گیری استفاده شود. باید به این نکته توجه داشت که اطلاعات ارسالی برای هیأت دولت باید به صورت اجمالی‌تر و اطلاعات ارسالی برای مدیران شرکت و سازمان ملی بهره‌وری ایران باید به صورت تفصیلی‌تر باشد.

د-۲- تعاریف و مفاهیم

به منظور درک بهتر مدل ارزیابی دولت، در ابتدا به تعریف اجزای آن می‌پردازیم. شکل زیر، ارتباط بین نهاده و انواع خروجی‌های شرکت را در دو فاز برنامه‌ریزی و اجرا نشان می‌دهد. هنگام برنامه‌ریزی برای یک شرکت، ابتدا باید مأموریت اصلی آن شرکت یا به عبارتی اثر آن تعریف شده و بر اساس آن، پیامدهای مورد نظر تعریف گردد. باتوجه به پیامدهای تعریف شده می‌توان ستانده‌های مورد نیاز را تعیین کرد و در نهایت، نهاده‌های لازم جهت تولید آن ستانده‌ها را مشخص نمود. بعد از تعیین نهاده‌های لازم، فاز اجرا آغاز می‌گردد که در ابتدا باید نهاده‌های تعریف شده در فاز برنامه‌ریزی تهیه شده تا پس از طی فرآیند در داخل شرکت به ستانده تبدیل شود. پیامدهای ناشی از ستانده‌ها منجر به پیامد شده و در نهایت اثری را در ابعاد وسیع‌تر زمانی و مکانی از خود به جای می‌گذارد.

شِیوَه‌نَامَه سَنجَش بَهْرَه‌وَری شَرکَت‌هَای دَوْلَتِ

شکل د-۱- ارتباط بین منابع، ستانده، پیامد و اثر در دو فاز برنامه‌ریزی و اجرا

د-۲-۱- نهاد^{۲۵}

نهاد، شامل دارایی‌های مشهود و نامشهود، نیروی کار و مصارف واسطه‌ای (مواد و کالاهای مصرفی، انرژی و خدمات) مورد استفاده جهت تولید محصول و یا ستانده می‌باشد.

د-۲-۲- فعالیت^{۲۶}

ترکیب نهاده‌ها به منظور تحصیل خروجی را فعالیت می‌گویند. انواع برنامه‌های عملیاتی و پروژه‌ها در دسته فعالیت قرار می‌گیرند.

د-۲-۳- فرآیند^{۲۷}

مجموعه فعالیت‌های کاری به هم مرتبط که نهاده‌ها را به ستانده‌ها تبدیل می‌کند.

د-۲-۴- ستانده^{۲۸}

محصولات تولیدشده در فرآیند را که در خارج از شرکت در دسترس باشد ستانده گویند. ستانده می‌تواند شامل کالا و یا خدمت باشد. همچنین کالا و خدمات تولیدشده برای خود مصرفی (مانند ایجاد دارایی ثابت جدید) نیز جزء ستانده شرکت محسوب می‌شود. به کمک نماگرهای ناظر به ستانده می‌توان پی‌برد که چه خدمتی به چه ذینفعان بیرون از شرکت ارائه شده‌است.

²⁵ Input
²⁶ Activity
²⁷ Process
²⁸ Output

د-۲-۵- پیامد^{۲۹}

آثار احتمالی ستانده حاصل از انجام یک یا چند فعالیت یا فرآیند بر ذینفعان را پیامد گویند. **یادآوری ۱:** پیامد به معنای آنچه که یک برنامه، واقعاً تولید کرده (ستانده) نیست، بلکه به معنای پیامدهای محصولات یا خدمات تولیدی است. پیامد می‌تواند با توجه به تقدم، تأخر و گستره اثرگذاری، در سطوح مختلفی تبیین شود. در این راهنما پیامدها در دو سطح پیامد فوری و میانی تعریف شده است. **یادآوری ۲:** برای هر یک از انواع پیامد، مثالی از پیامدهای شرکت ارتباطات زیرساخت به‌عنوان نمونه در هر بخش، ذکر شده‌اند.

د-۲-۵-۱- پیامدهای فوری^{۳۰}

این سطح از پیامد، افزایش ظرفیت در ذینفعان در اثر استفاده از خدمات یا ستانده‌های شرکت را منعکس می‌کند. به عبارت دیگر، می‌توان به این سؤال پاسخ داد که «استفاده از خدمات یک شرکت چه تفاوتی برای ذینفعان ایجاد می‌کند؟» پیامد فوری، پیامد مهمی است که حصول آن، جهت رسیدن به سطح بالاتر (پیامد میانی) ضروری است. بنابراین، باید قبل از رسیدن به پیامد میانی، در جهت کسب پیامد فوری حرکت کرده و آن را محقق نمود. به منظور کسب پیامد میانی، می‌توان یک توالی از پیامدهای فوری ایجاد کرد. در حوزه ارتباطات زیرساخت، افزایش کیفیت و گستره و کاهش هزینه اینترنت را می‌توان به‌عنوان یک پیامد فوری در نظر گرفت.

د-۲-۵-۲- پیامدهای میانی^{۳۱}

این پیامد به همراه پیامد فوری، لایه میانی چارچوب ارزیابی عملکرد را تشکیل داده و اجازه می‌دهد تأثیری را که خدمات و مداخلات شرکت بر ذینفعان دارد بیان کنیم. این سطح از پیامد، تغییر رفتار ذینفعان در اثر استفاده از خدمات یا ستانده‌های شرکت را بیان می‌کند. پیامد میانی، پیامد مهمی است که حصول آن جهت رسیدن به سطح بالاتر (اثر) ضروری است. بنابراین، باید قبل از رسیدن به اثر، در جهت کسب پیامد میانی حرکت کرده و آن را محقق کرد. به‌منظور تحقق اثر، می‌توان یک توالی از پیامدهای میانی ایجاد کرد. به‌عنوان مثال، افزایش استفاده از اینترنت توسط شهروندان، یک پیامد میانی برای شرکت ارتباطات زیرساخت محسوب می‌شود.

د-۲-۶- اثر^{۳۲}

بالاترین سطح اهداف است که برنامه‌ها در جهت تحقق آن تنظیم می‌شوند. به‌عبارت دیگر، اثر مأموریتی است که برنامه برای تحقق آن طراحی شده است. پیامد نهایی باید جاه‌طلبانه‌ترین پیامدی باشد که مدیران می‌توانند بر روی آن اثر گذاشته و در قبال تحقق آن مسئول هستند. به‌ندرت می‌توان آثار فعالیت‌های یک شرکت را که در حقیقت پیامدهای سطح بالای آن است مستقیماً به فعالیت‌های آن نسبت داد؛ زیرا یک اثر می‌تواند متأثر از فعالیت‌های چندین شرکت

²⁹ Outcome

³⁰ Immediate outcome

³¹ Intermediate outcome

³² منظور از واژه اثر در اینجا، معادل انگلیسی impact می‌باشد که در ادبیات ارزیابی عملکرد، بعضاً بجای دستاورد نهایی به‌کار می‌رود.

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

باشد. به‌عنوان مثال، برخورداری از حمل‌ونقل سریع، ایمن و راحت، یک پیامد سطح بالا (اثر) محسوب‌شده که متأثر از فعالیت‌های شرکت‌هایی نظیر توسعه زیربنای حمل‌ونقل کشور، حمل‌ونقل جاده‌ای، راه‌آهن و هواپیمایی جمهوری اسلامی است. همچنین در حوزه خاص یک شرکت، توسعه‌ی اقتصاد دیجیتال را می‌توان به‌عنوان اثر حاصل از مجموعه فعالیت‌های شرکت ارتباطات زیرساخت برشمرد. پیامدها خود به دو دسته پیامدهای فوری و میانی قابل تقسیم هستند که در ادامه به تشریح آن‌ها می‌پردازیم.

د-۳- مدل عملکرد دولت

مدل عملکرد دولت، یک طرح اجمالی از یک برنامه‌ی خاص است که شامل فعالیت‌های صورت‌گرفته، ستانده‌های ثبت‌شده و پیامدهای پیش‌بینی‌شده می‌باشد. در برخی از موارد، این مدل شامل چارچوب زمانی نیز می‌شود و منعکس‌کننده‌ی فرضیات ما در مورد نحوه‌ی کار برنامه‌ها است. این مدل را می‌توان باتوجه به کاربرد مورد انتظار، به دو صورت پایین به بالا یا بالا به پایین نگریست:

- چنانچه هدف ما، برنامه‌ریزی بر اساس پیش‌بینی ۳۳ باشد، این مدل از سمت نهاده‌ها آغاز شده و به سمت تولید ستانده حرکت می‌کند. در این حالت مدل به ما اجازه می‌دهد پیامدهای فوری را که باید محقق شوند تعیین‌کرده تا از طریق آن‌ها بتوان به پیامدهای فوری و میانی مطلوب دست یافت.
- چنانچه قصد ما ارزیابی عملکرد بر اساس نتایج کسب‌شده ۳۴ باشد، این مدل از سمت اثر آغاز شده و به سمت نهاده حرکت می‌کند. به کمک این رویکرد می‌توان فهمید که پیامدها تا چه اندازه و با چه میزان کارایی تحقق یافته‌است.

در طول این فرآیند تمامی پیامدها/نتایج، بایستی به شکل جمله و تا حد امکان ساده بیان شوند. نوع ادبیات به‌کار رفته در این مدل بستگی به چیزی دارد که ما در پی دستیابی به آن هستیم. فهم این نکته ضروری است که چندین پیامد میانی ممکن است منجر به تحقق تنها یک اثر شود. به منظور فهم بهتر این نوع مدل، اجزا، تعاریف و مثال‌های مرتبط با آن در جدول (د-۱) آمده‌است.

جدول د-۱- مثال‌هایی از مدل ارزیابی دولت شامل پیامدهای سه‌گانه

زنجیره نتایج	تعریف	وابستگی و چارچوب زمانی	سؤالاتی که به توسعه مدل ارزیابی دولت کمک می‌کنند.
اثر	بالاترین سطح تغییر که یک سازمان، سیاست، برنامه یا پروژه از طریق نتایج پیامدهای میانی در ایجاد آن مشارکت می‌کند. پیامد نهایی معمولاً بیانگر علت وجودی یک سازمان، سیاست، برنامه، یا پروژه است و موجب تغییر حالت پایدار در میان ذینفعان می‌شود.	- وابسته به نتایج یک یا چند پیامد میانی - معمولاً پس از پایان پروژه پدیدار می‌شود. - از آنجایی که تغییرات ممکن است زودتر روی دهد، در طول عمر پروژه نیز باید اندازه‌گیری شود.	- چرا اینکار را انجام می‌دهیم؟ - چه تغییراتی در حالت، شرایط و رفاه ذینفعان ایجاد می‌شود؟
	تغییرات مورد انتظار بلافاصله پس از کسب پیامدهای فوری. این‌ها پیامدهای میان مدت هستند که معمولاً تا پایان پروژه/ برنامه	- وابسته به نتایج یک یا چند پیامد فوری - انتظار می‌رود که این پیامدها تا پایان پروژه کسب شود.	- چه تغییراتی در رفتار، تجربه یا عملکرد ذینفعان روی می‌دهد؟

³³ Ex ante approach

³⁴ Ex post approach

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

سؤالاتی که به توسعه مدل ارزیابی دولت کمک می‌کنند.	وابستگی و چارچوب زمانی	تعریف	زنجیره نتایج
		حاصل می‌شوند و شامل تغییر در رفتار، تجربه یا عملکرد در میان ذینفعان می‌باشند.	
		تغییر مورد انتظار ناشی از حصول یک یا چند ستانده این‌ها پیامدهای کوتاه‌مدت هستند و معمولاً شامل تغییر در ظرفیت ذینفعان می‌باشند. مانند: دانش، آگاهی، مهارت و توانایی.	پیامد فوری
- چه تغییراتی در ظرفیت ذینفعان ایجاد می‌شود؟	- وابسته به تکمیل ستانده‌ها - انتظار می‌رود بعد از تکمیل ستانده‌ها کسب شود. - می‌تواند در طول اجرای پروژه نیز حاصل شود.		
		محصولات تولیدشده در فعالیت را ستانده گویند. ستانده می‌تواند شامل کالا و یا خدمت باشد.	ستانده
	- وابسته به تکمیل فعالیت‌ها - در طول اجرای پروژه و مطابق با زمانبندی تکمیل می‌شود.		
		فرآیند ترکیب نهاده‌ها به منظور تحصیل خروجی را فعالیت می‌گویند. انواع برنامه‌های عملیاتی و پروژه‌ها در دسته فعالیت قرار می‌گیرد.	فعالیت
- مجریان پروژه جهت دستیابی به تغییرات/پیامدها چگونه عمل خواهند کرد؟	- در طول اجرای پروژه و مطابق با زمانبندی تکمیل می‌شود.		
		نهاده شامل دارایی‌های مشهود و نامشهود، نیروی کار و مصارف واسطه‌ای (مواد و کالاهای مصرفی، انرژی و خدمات) مورد استفاده جهت انجام فعالیت‌ها و ارائه خدمات می‌باشد.	نهاده

یادآوری ۳: هر سازمان با توجه به ماهیت فعالیت خود و میزان درکی که از پیامدهای خود دارد، می‌تواند از بین پیامد فوری و پیامد میانی، یکی را به عنوان پیامد اصلی خود تعیین کند. مجموعه ستانده‌ها، پیامدها و تأثیرات را نتیجه ۳۵ می‌نامند. باید به این نکته توجه داشت که رابطه میان ستانده، پیامد و تأثیر یک رابطه یک به یک نیست. بدین معنی که چند ستانده می‌تواند منجر به یک پیامد و چند پیامد می‌تواند منجر به یک اثر شود. طبق یک قاعده‌ی کلی، نتایج سطوح پایین‌تر به نتایج سطوح بالاتر همگرا می‌شوند.

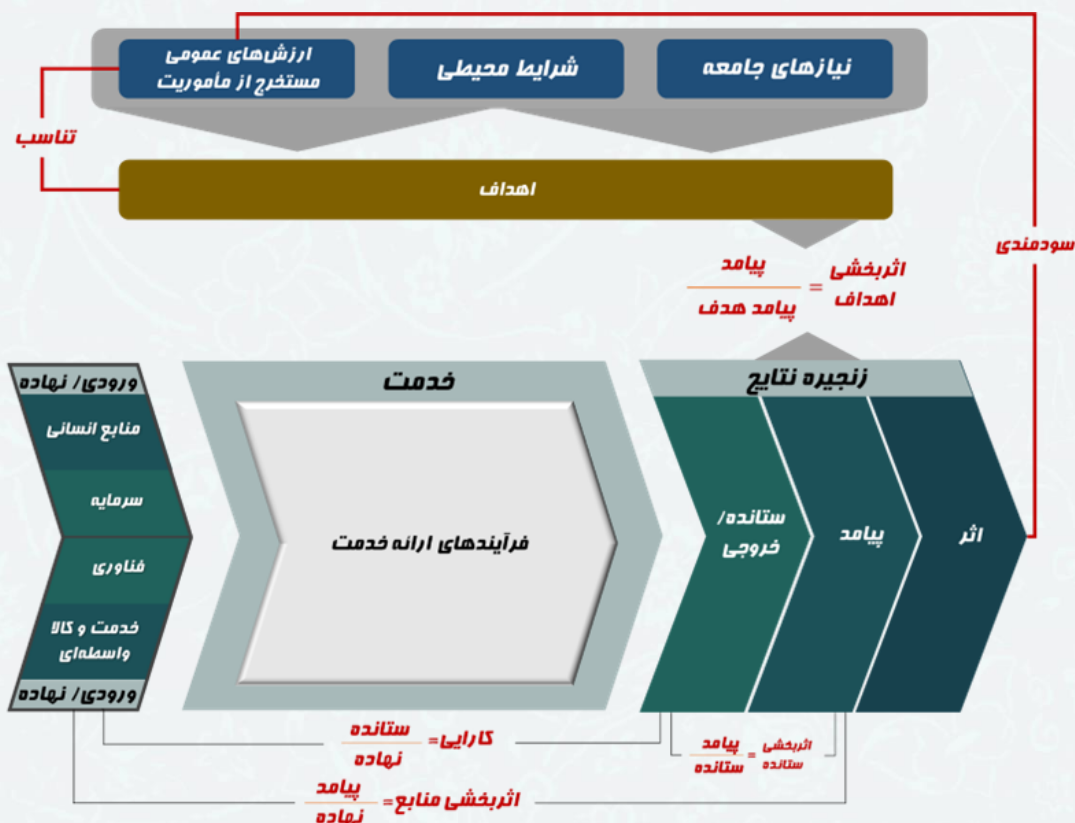

شکل د-۲- رابطه همگرا از سمت سطوح پایین به سمت سطوح بالای نتایج

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

د-۳-۱- روابط میان اجزای مدل عملکرد دولت

شکل زیر، شامل مهمترین عناصر مدل تعمیم‌یافته عملکرد است که به آن مدل ارزیابی دولت نیز می‌گویند. این مدل دربرگیرنده‌ی کل زنجیره‌ی مدیریت عملکرد، از نهاده تا پیامد می‌باشد. نقطه شروع این زنجیره، وضعیت اقتصادی-اجتماعی است (شماره ۱) که محرک نیاز به اقدام توسط بخش عمومی (شماره ۲) است. سیاست‌گذاران مسئول تعریف نیازهای اجتماعی هستند. بررسی‌ها نشان می‌دهد که سیاست‌گذاران، تنها بر اساس مشکلات و مسائل سیاست‌گذاری نمی‌کنند، بلکه گروه‌های علاقمند و ذینفع، رسانه‌ها و رویدادهای پیش‌بینی‌نشده، نقش مهمی را در تبیین نیازها ایفا می‌کنند. با این حال، نقش منحصر به فرد سیستم سیاسی، گزینش مشکلات و تعیین اولویت‌هاست. این اولویت‌ها معرف اهداف (شماره ۳) یا برنامه‌های سازمان هستند. تقابل اهداف یک سازمان با نیازهای جامعه، منجر به ارزیابی تناسب (شماره ۷) بین اهداف مدنظر با نیازهای تعریف‌شده می‌گردد. نهاده‌ها (از قبیل منابع مالی و منابع انسانی، شماره ۴) به سازمان‌ها و برنامه‌ها تخصیص می‌یابد تا فعالیت‌های (شماره ۵) خود را آغاز کرده و ستانده (شماره ۶) تولید کنند. نسبت ستانده به نهاده را کارایی (شماره ۸) می‌نامند. همانگونه که پیشتر اشاره شد، پیامدها می‌توانند فوری (شماره ۱۱)، میانی (شماره ۱۲) باشند. پیامدهای ناشی از پیامدها را اثر می‌نامند (شماره ۱۳). اثر تحت تأثیر عوامل زمینه‌ای (شماره ۱۴) است.

شکل د-۳-۱ اجزای مدل ارزیابی دولت و ارتباط بین آن‌ها

که سازمان یا برنامه تأثیر چندانی روی آن ندارد. عوامل زمینه‌ای می‌تواند شامل تحولات اقتصادی - اجتماعی یا بوم‌شناسی باشد. نسبت پیامد به نهاده را اثربخشی نهاده (شماره ۹) و نسبت پیامد به ستانده را اثربخشی ستانده

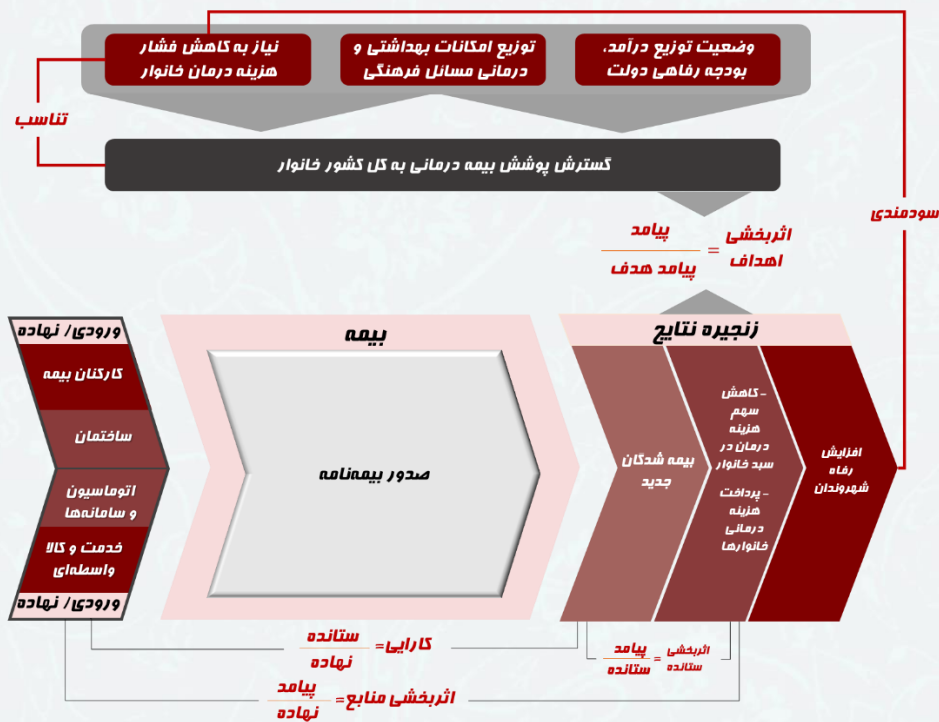
شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

(شماره ۱۰) گویند. پیامدهای سازمان یا برنامه باید به نیازهای جامعه اشاره کند. تقابل نیازها و پیامدها موجب ارزیابی پایداری و منفعت برنامه یا سازمان می‌گردد. در نهایت، نسبت پیامد میانی (یا ستانده) به هدف تعیین‌شده را تحقق اهداف (۱۵) می‌گویند.

د-۴- پیاده‌سازی مدل عملکرد دولت بر روی چند مثال

در ادامه، مدل بالا و روابط بین عناصر آن را بر روی ۴ مثال پیاده می‌کنیم. مثال اول مربوط به سازمان بیمه سلامت می‌باشد. در این مثال پیامدها صرفاً شامل پیامدهای میانی است. مثال دوم تا چهارم به ترتیب مرتبط با شرکت مدیریت منابع آب، شرکت توسعه‌ی زیربناهای حمل‌ونقل کشور، و شرکت ارتباطات زیرساخت هستند که در آن‌ها پیامدها در دو دسته‌ی پیامدهای فوری، میانی قرار می‌گیرند. لازم به ذکر است، مثال‌های ذکرشده تنها جنبه‌ی پیش‌نویس داشته و جهت آشنایی مخاطبان با ادبیات موضوع آورده شده است. طراحی مدل نهایی برای هر یک از شرکت‌ها نیازمند تعامل با کارشناسان حوزه‌ی مربوطه است.

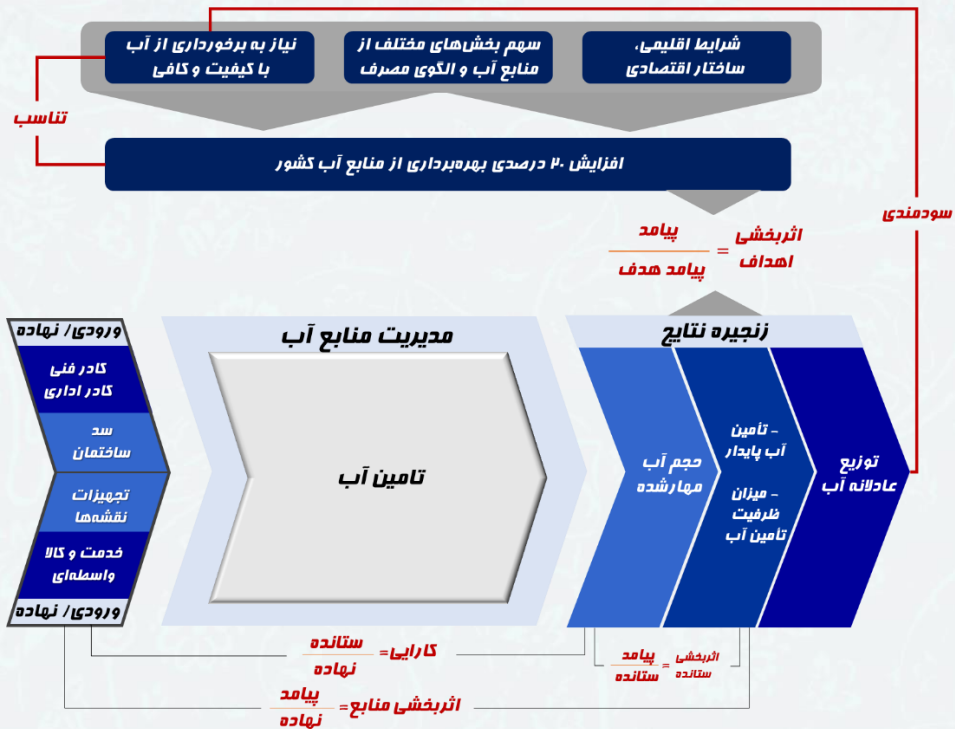
■ مثال اول: سازمان بیمه سلامت

شکل د-۴- مثالی از پیاده‌سازی مدل عملکرد دولت در سازمان بیمه سلامت

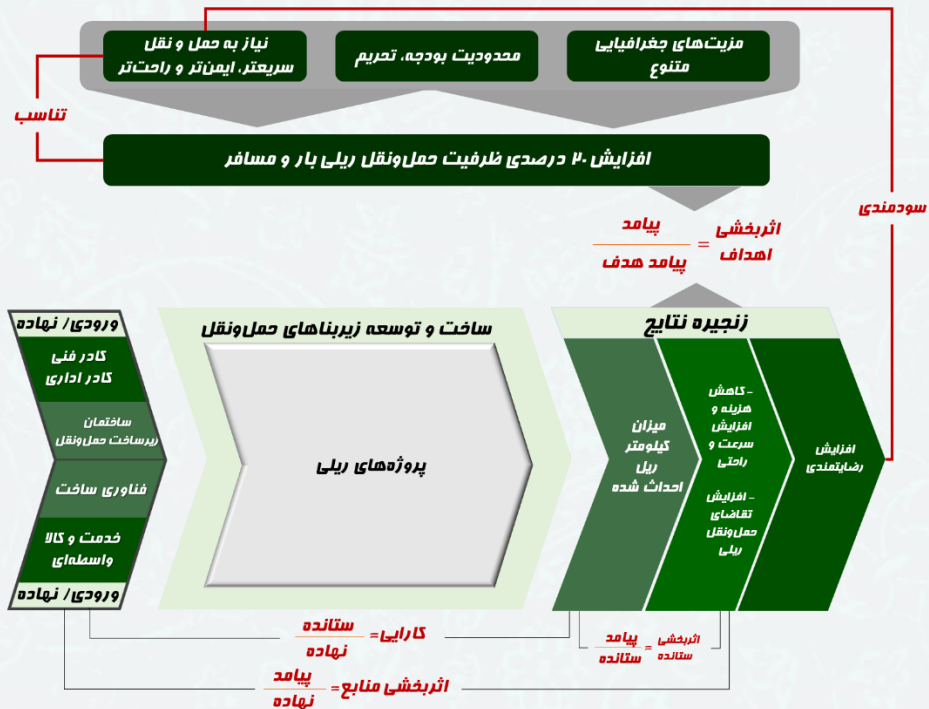
شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

مثال دوم: شرکت مدیریت منابع آب

شکل د-۵- مثالی از پیاده‌سازی مدل عملکرد دولت در شرکت مدیریت منابع آب

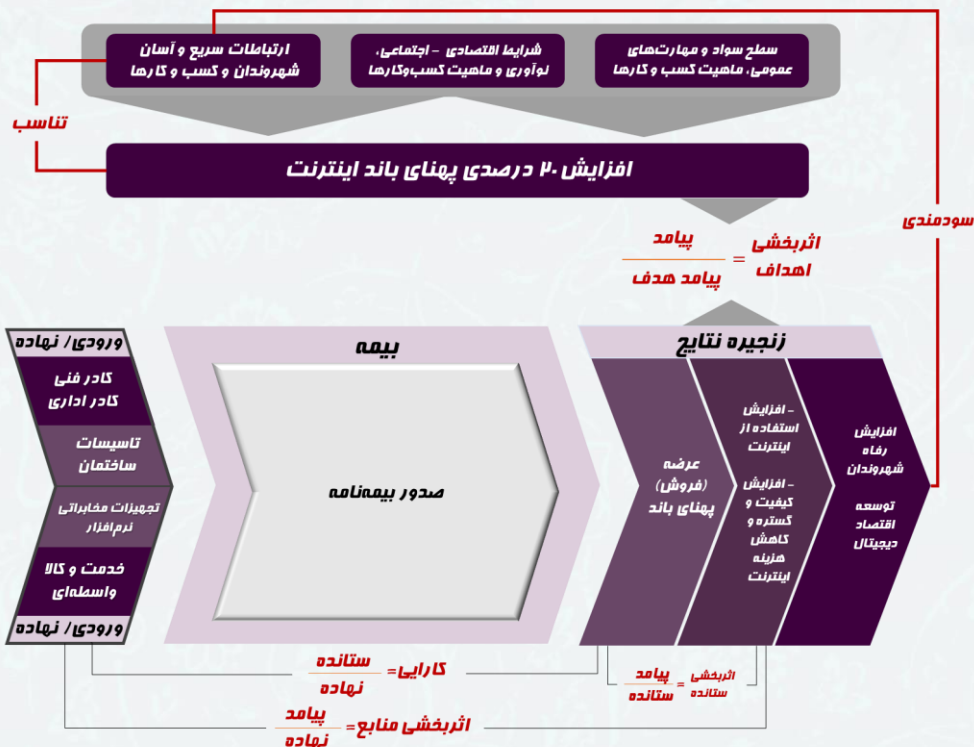
مثال سوم: شرکت ساخت و توسعه زیربنای حمل و نقل کشور

شکل د-۶- مثالی از پیاده‌سازی مدل عملکرد دولت در شرکت ساخت و توسعه زیربنای حمل‌ونقل کشور

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

مثال چهارم: شرکت ارتباطات زیرساخت

شکل د-۷- مثالی از پیاده‌سازی مدل عملکرد دولت در شرکت ارتباطات زیرساخت

د-۵- نماگر

نماگر، ابزاری است که به ما کمک می‌کند تا تغییرات را در طول زمان اندازه‌گیری کنیم. به عنوان مثال، تغییرات سرعت و قیمت اینترنت و یا تغییرات زمان و هزینه‌ی سفر با قطار. از آنجایی که نماگر به اندازه‌گیری تغییرات در طول زمان می‌پردازد، می‌تواند به عنوان ابزاری جهت تشخیص رشد یا عدم رشد ستانده، پیامدهای فوری و پیامدهای میانی به‌کار رود. لازم به ذکر است که نماگرها با توجه به تکالیف تعریف‌شده در قانون بودجه، قانون برنامه، اساسنامه، مصوبات مجمع عمومی و سایر قوانین مربوط به شرکت‌های دولتی باید تعیین گردند. مهم‌ترین ویژگی‌های نماگر شامل موارد زیر است:

- متناسب با پیامد باشد (نمی‌توان با دماسنج، طول چیزی را اندازه گرفت).
- نماگر باید قابل اندازه‌گیری باشد.
- صریح باشد؛ بدین معنی که باید پیامد را به همان شکل که بیان می‌شود، اندازه گرفت.
- بازتاب‌دهنده‌ی میزان تأثیر برنامه بر پیامد باشد. اگر برنامه اثری بر پیامد ندارد، بنابراین دیگر نمی‌تواند پیامد تلقی شود و در نتیجه نباید آن را اندازه‌گیری کرد.
- مبتنی بر داده‌های قابل اعتماد و معتبر باشد.
- افراد مسئول جمع‌آوری داده به خوبی بفهمند که چه داده‌ای مورد نیاز است و چگونه باید آن را جمع‌آوری کرد.

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

- نماگرهای مبتنی بر نظرسنجی مانند میزان رضایت مشتری، باید از روش و سؤالات مشترک بین تمامی سازمان‌ها استفاده کند.
 - تعاریف نماگرها و مؤلفه‌های آن باید در طول زمان ثابت بماند.
 - نماگر باید دقیق بوده، تفسیر آن ساده بوده و از ایجاد ابهام در مورد عملکرد سازمان جلوگیری کند. به عبارتی برای فرد مسئول جمع‌آوری داده، قابل فهم باشد.
 - نماگرهایی که مقادیر نظیر آن برای کل جامعه هدف جمع‌آوری نمی‌شود باید پوشش کافی را بر روی موضوع داشته باشد تا انحراف بالقوه‌ی آن در مقایسه با اندازه‌گیری جامعه‌ی هدف کمینه باشد.
 - نماگر باید بتواند تغییرات را در طول زمان نشان دهد.
 - چنانچه برای نماگری، استاندارد جهانی وجود داشته‌باشد، باید با آن استاندارد مطابقت کند.
 - نماگر نباید بر افرادی که مسئول جمع‌آوری داده هستند بار اضافی از لحاظ هزینه، نیروی کار، یا مداخله پدید آورد.
 - ناظر به فعالیت‌هایی باشد که بیشترین سهم مالی را به خود اختصاص داده‌اند.
 - چنانچه فعالیتی اثر مالی چندانی نداشته اما نمود اجتماعی زیادی دارد، در نماگرها لحاظ گردد.
 - هزینه‌ی اندازه‌گیری نماگرها معقول باشد. بدین معنی که منفعت ناشی از ارزیابی بر اساس آن نماگر بیش از هزینه‌ی جمع‌آوری اطلاعات مرتبط با آن نماگر باشد.
 - نماگر باید نسبت به تغییرات حساس باشد. مثلاً در مورد رضایت مشتری به‌جای استفاده از دو گزینه‌ی بله/خیر، از طیف ۵ گانه‌ی لیکرت (خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم، خیلی کم) استفاده گردد.
 - قابلیت مستند شدن داشته‌باشد تا در صورت لزوم توسط ممیزگران بیرون از سازمان تأیید شود (دارای ویژگی‌هایی نظیر واحد اندازه‌گیری، منبع داده، سری زمانی و ... باشد).
 - جمع‌آوری داده‌های نظیر نماگر مربوطه امکان‌پذیر باشد.
 - با فرآیندها و تعاریف داده‌ها سازگاری داشته باشد.
- نماگرها می‌توانند کمی، کیفی، یا ترکیبی از هر دو باشند. نماگر کمی، از شمارش یا درصد استفاده می‌کند در حالی که نماگر کیفی، شکل کلی‌تری از ارزیابی است. به‌عنوان مثال، می‌توان کیفیت آب را با عباراتی نظیر خیلی بد، بد، متوسط، خوب و عالی توصیف کرد. نماگر ترکیبی به کمی‌سازی داده‌های کیفی می‌پردازد. بدین معنی که برای هر صفت کیفی، یک معادل عددی در نظر می‌گیرد. به‌عنوان مثال می‌توان اعداد ۱ تا ۵ را به عبارات کیفی که در بالا ذکرشده نسبت داد، به‌طوری‌که عدد ۵ نشانگر عالی و عدد ۱ نشانگر خیلی بد باشد.

شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های دولتی

شکل د-۸- فرآیند تعیین نماگرها

د-۵-۱- ارتباط بین نماگرها و پیامدها

نماگرهای ذکر شده مکمل یکدیگر هستند. در مواردی که اندازه‌گیری پیامد، کار مشکلی است و نمی‌توان به راحتی پیامد به شکل کمی بیان کرد، بلکه می‌توان از داده‌های کیفی استفاده کرد. اندیس‌گذاری یک راه مفید برای نشان دادن داده‌های کیفی است.

اقتصاد دانش بنیان موجب کاهش هزینه های
تولید می شود؛ بهره‌وری را افزایش می دهد که
امروزیکی از مشکلات ما کاهش بهره‌وری است.

اَازمان ملی بهره‌وری ایران

NATIONAL PRODUCTIVITY ORGANIZATION OF I.R.IRAN

تلفن : ۰۲۱-۴۲۳۹۰۰۰۰

تلفن دبیرخانه: ۰۲۱-۴۲۳۹۱۱۳۹

ایمیل: ۱۵۸۷۸۵۳۷۱۳

کدپستی: info@npo.gov.ir

آدرس : تهران، خیابان شهید بهشتی،
خیابان میرعماد، کوچه شانزدهم، پلاک ۱۶

